

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Ústav sociální práce

Pachatel jako klient Probační a mediační služby

Bakalářská práce

Autor: Kateřina Hrubá

Studijní program: Sociální politika a sociální práce

Studijní obor: Sociální práce

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: JUDr. Miroslav Mitlöhner, CSc.

Hradec Králové

2021

Zadání bakalářské práce

Autor:	Kateřina Hrubá
Studium:	U1848
Studijní program:	B6731 Sociální politika a sociální práce
Studijní obor:	Sociální práce
Název bakalářské práce:	Pachatel jako klient Probační a mediační služby
Název bakalářské práce AJ:	The Offender As A Probation And Mediation Service Client

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Ve své bakalářské práci se budu zabývat organizací Probační a mediační služba ČR (PMS) a jejím vlivem na opakování trestné činnosti pachatele. Budu zjišťovat, jak probíhá práce s klientem, vytváření a realizace probačního plánu dohledu a jaká je celková péče o klienta v PMS. Dále bych ráda zmínila, jaké další projekty, které PMS podporuje, se problematikou zařazení pachatelů do běžného života zabývají, čím jsou pro klienty zajímavé. Je mi bližší kvalitativní výzkumná strategie, jak získat přehled o tématu, které budu zkoumat - rozhovory, studium dokumentů.

MATOUŠKOVÁ, Andrea. Almanach Probační a mediační služby: už 15 let jsme tu s vámi. Praha: Probační a mediační služba ČR, 2015. TOMÁŠEK, Jan; HÁKOVÁ Lucie; KOSTELNÍKOVÁ Zuzana. Probace a její efektivita pohledem pachatelů, veřejnosti a médií. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019. TOMÁŠEK, Jan; DIBLÍKOVÁ, Simona; SCHEINOST, Miroslav. Probace jako efektivní nástroj snižování recidivy. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2016. MIOVSKÝ, M. Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. Praha: Grada, 2006. TROUSIL, M., JAŠÍKOVÁ. Úvod do tvorby odborných prací. 2. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015.

Garantující pracoviště:	Ústav sociální práce, Filozofická fakulta
Vedoucí práce:	JUDr. Miroslav Mitlöhner, CSc.
Oponent:	JUDr. et Mgr. Filip Rigel, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce:	30.4.2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením JUDr. Miroslava Mitlöhnnera, CSc., vedoucího práce, a uvedla jsem veškeré použité prameny a literaturu.

V Praze dne 4. 4. 2021

Kateřina Hrubá

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu bakalářské práce JUDr. Miroslavu Mitlöhnerovi za odbornou pomoc, vedení, cenné rady a připomínky, které mi v průběhu psaní této práce poskytl. Dále všem informantům, kteří mi poskytli rozhovor, a své rodině, která mi byla po celou dobu studia velkou oporou.

Anotace

HRUBÁ, Kateřina. *Pachatel jako klient Probační a mediační služby*. Hradec Králové, 2021. 46 s. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, Filozofická fakulta, Ústav sociální práce.

Bakalářská práce s názvem *Pachatel jako klient Probační a mediační služby* se zabývá činností Probační a mediační služby a je zaměřena hlavně na práci s klientem. Práce se člení na část teoretickou a vlastní empirické šetření. Teoretická část se skládá z tří hlavních kapitol, které přibližují činnost Probační a mediační služby. První kapitola se zaměřuje kromě hlavních pojmů na povinnosti probačního úředníka a klienta. Druhá část pojednává o alternativních trestech a poslední část zmiňuje projekty a programy podporované Probační a mediační službou.

Hlavním cílem výzkumného šetření je zjistit, jak klienti PMS hodnotí podporu PMS. V rámci vlastního empirického šetření je použita kvalitativní výzkumná strategie za použití techniky polostrukturovaného rozhovoru a pozorování.

Klíčová slova: pachatel, Probační a mediační služba, probační úředník, oběť, trestný čin, trest, dohled, mediace

Annotation

HRUBÁ, Kateřina. *The Offender As A Probation And Mediation Service Client*. Hradec Králové, 2021. 46 p. Master Degree Thesis. University of Hradec Králové, Philosophical Faculty, Institute of Social Work.

The bachelor's thesis entitled *The Offender As A Probation And Mediation Service Client* deals with the activities of the Probation and Mediation Service and is focused mainly on working with the client. The work is divided into theoretical part and own empirical investigation. The theoretical part consists of three main chapters, which describe the activities of the Probation and Mediation Service. The first chapter focuses, in addition to the main concepts, on the duties of the probation officer and the client. The second part deals with alternative punishments and the last part mentions projects and programs supported by the Probation and Mediation Service. The main goal of the research survey is to find out how PMS clients evaluate PMS support. Within the own empirical research, a qualitative research strategy is used using the technique of semi-structured interview and observation.

Keywords: offender, Probation and Mediation Service, probation officer, victim, crime, punishment, supervision, mediation

Obsah

Prohlášení.....	3
Poděkování.....	4
Anotace.....	5
Annotation.....	6
Obsah.....	7
Úvod.....	9
1. Činnost Probační a mediální služby.....	10
1.1 Klíčové pojmy.....	10
1.2 Historie PMS.....	11
1.3 PMS v současnosti.....	11
1.3.1 Cíle působení PMS.....	12
1.3.2. Zásady a principy činnosti PMS.....	12
1.3.3 Probace.....	12
1.3.4 Parole.....	13
1.3.5 Mediacce.....	14
1.4 Povinnosti probačního úředníka.....	16
1.5 Povinnosti klienta.....	17
1.6 Plán dohledu.....	17
1.7 Shrnutí.....	17
2. Alternativní tresty.....	18
2.1 Domácí vězení.....	19
2.2 Obecně prospěšné práce (OPP).....	21
2.3 Shrnutí.....	22
3. Projekty a programy podporované PMS.....	22
3.1 Křehká šance I, II.....	23
3.2 Resocializační a reintegrační programy Centra sociálních služeb Praha.....	23
3.3 Mezinárodní vězeňské společenství.....	24
3.3.1 Příprava na propuštění a následná péče na svobodě.....	24
3.3.2 Building Bridges.....	24
3.3.3 Klub pro propuštěné s názvem Dvě ryby.....	24
3.3.4 Andělský strom.....	24
3.4 RUBIKON Centrum.....	24
3.5 Shrnutí.....	25
4. Metodologie výzkumného šetření.....	26

Shrnutí.....	30
5. Analýza rozhovorů a interpretace výsledků výzkumného šetření	30
5.1 DC1 Zjistit, jaká je celková péče o klienta v PMS.....	32
5.2 DC2 Zjistit, jakým způsobem PMS pomáhá klientům po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody	35
5.3 DC3 Zjistit, jakým způsobem pomáhá klientům mediaci?.....	36
5.4 DC4 Zjistit, jestli má PMS nějaký vliv na to, aby se klient k trestné činnosti již nevrátil 37	37
5.5 DC5 Zjistit, jaké další projekty související s PMS se problematikou zařazení pachatelů do běžného života zabývají. Zjistit, čím jsou pro klienty PMS zajímavé	37
5.6 Další skutečnosti, které vyplynuly z výzkumného šetření.....	38
5.7 Shrnutí.....	41
Závěr.....	42
Seznam tabulek.....	44
Bibliografie.....	45
Seznam příloh	i
Příloha č. 1	ii
Příloha č. 2	iv
Příloha č. 3	vi
Příloha č. 4	ix

Úvod

Důležitost tématu lze posoudit z několika úhlů pohledu. Téma je jistě důležité z hlediska sociální práce. Jestli je správným působením na člověka a poskytováním vhodné podpory klientovi možné změnit jeho chování. Na konci 19. století převažovalo přesvědčení o existenci vrozených dispozic ke kriminálnímu chování, zastánce teorie „vrozeného zločince“ byl italský lékař Cesare Lombroso. I ten však později připustil, že se na vzniku kriminálního chování podílejí i další faktory, jako například vlivy prostředí a psychické předpoklady zvyšující riziko kriminálního chování. Pachatelé trestných činů, kteří měli špatné rodiče, většinou také až na výjimky nedokážou dobře fungovat v rodině, neudrží si dlouho žádné zaměstnání a raději provozují trestnou činnost. V rodině si osvojili vzorce asociálního chování, které používají i dále v životě a předávají je svým potomkům. (Vágnerová, 2014)

A mě právě zajímalo, jestli sociální pracovníci, v tomto případě pracovníci Probační a mediační služby ČR (dále PMS), mohou správným působením na klienta toto ovlivnit vhodnou podporou, empatií, zájmem o klientův život, pochopením příčin jeho jednání apod.

Téma je důležité i pro společnost. České věznice jsou podle informací z médií přeplněné, patříme ke státům s největším počtem vězněných na 100 tisíc obyvatel. Není to způsobeno ani tak velkou četností ukládaných nepodmíněných trestů jako spíše jejich délkou a také častou kumulací několika uložených trestů či přeměnou alternativních trestů v trest odnětí svobody. Často odsouzený vykonává více trestů odnětí svobody uložených nezávisle na sobě. (Čt24, 2019) Proto je potřeba více využívat alternativních trestů, na jejichž plnění dohlíží právě PMS. Působení a podpora pachatele je tedy klíčová, aby k opakování trestné činnosti nedocházelo.

V neposlední řadě má toto téma přínos pro mě osobně. PMS mě zaujala v rámci exkurze v 1. ročníku studia. Chtěla jsem tuto instituci více poznat pro případ možného budoucího působení zde a nejvíce mě zajímá právě práce s klientem, jednání s ním a podpora klienta.

Hlavním cílem mé práce je tedy **Zjistit, jak klienti PMS hodnotí podporu PMS**. Tento cíl je zkoumán pomocí 5 dílčích cílů. Pro realizaci výzkumného šetření byla stanovena kvalitativní výzkumná metoda sběru dat, která byla uskutečněna především formou polostrukturovaného rozhovoru s vybranými pracovníky a klienty PMS a formou pozorování.

S výsledky bakalářské práce se mohou seznámit pracovníci, kteří pracují s klienty s trestní minulostí, dále všichni ti, kteří se zajímají o tuto cílovou skupinu, nebo může sloužit pro přehled o činnostech PMS, kterou ne zcela všichni občané ČR znají.

1. Činnost Probační a mediační služby

Než začnu objasňovat činnost Probační mediační služby, na úvod bych vysvětlila několik důležitých pojmů, které budu v této práci uvádět.

1.1 Klíčové pojmy

Trestný čin - protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně. K trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti. (§ 13 zák. 40/2009 Sb., trestní zákoník, 2009, online)

Přečin - nedbalostní trestný čin a úmyslný trestný čin, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let. (§ 14 zák. 40/2009 Sb., trestní zákoník, 2009, online)

Zločin - trestný čin, který není podle trestního zákona přečin; zvláště závažnými zločiny jsou ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let. (§ 14 zák. 40/2009 Sb., trestní zákoník, 2009, online)

Recidiva - další trestná činnost, jíž se dopustí jedinec, který byl za kriminální jednání trestán již v minulosti. (Tomášek a kol., 2016, s. 10)

Desistence - ukončení či opuštění kriminální kariéry, respektive proces, který k tomuto stavu vede. (Tomášek a kol., 2016, s. 10)

Pachatel trestného činu - ten, kdo svým jednáním naplnil znaky skutkové podstaty trestného činu nebo jeho pokusu či přípravy, je-li trestná (§ 22 zák. 40/2009 Sb., trestní zákoník, 2009, online)

Oběť trestného činu - fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil (§ 2 zák. č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů, 2013, online)

Probační a mediační služba – je specializovaná sociální služba působící v rámci Ministerstva spravedlnosti ČR. Její činnost je zaměřena na práci s pachateli a oběťmi trestných činů.

Organizace. (Matoušek a kol., 2005, s. 283) Chrání společnost před kriminalitou, jejími následky a jejím opakováním.

1.2 Historie PMS

Po roce 1989 byla pozornost věnována celkové reformě a humanizaci justice včetně vězeňského systému, rozšíření škály trestů i opatření a snaze o posílení poškozeného v trestním řízení. Novely trestněprávních předpisů přinesly alternativní tresty a instituty, jako podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání, obecně prospěšné práce, podmíněné odsouzení s dohledem, podmíněné upuštění od potrestání s dohledem, náhrada vazby s dohledem nebo podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody s dohledem. Při řešení trestních konfliktů se začaly objevovat nové metody práce například použití mediace mezi poškozeným a pachatelem. Studenti a učitelé katedry sociální práce na FF UK založili v roce 1994 Sdružení pro rozvoj sociální práce v trestní justici, které realizovalo různé projekty, pořádalo semináře a odborná setkání. V roce 1996 byla na soudech zřízena místa probačních úředníků. K 1. 1. 2001 vznikla podle zákona o Probační a mediační službě ČR organizace s celorepublikovou působností. V čele PMS stojí ředitel, kterého jmenuje a odvolává ministr spravedlnosti. (Matoušek a kol., 2005)

Ředitelem organizace byl nejdříve Mgr. Pavel Štern, od června 2014 do listopadu 2015 PaedDr. Jitka Čádová a v únoru 2016 tuto funkci převzala PhDr. Andrea Matoušková. Středisek PMS, zřizovaných podle působnosti soudů, existuje 74. (Bajer, 2015)

PMS je členem Rada Evropy a Confederation of European Probation (CEP) a je v kontaktu s dalšími spolupracujícími mezinárodními organizacemi, které se věnují tématům probace a mediace. (Koncepce rozvoje probace a mediace do roku 2025, 2017, online)

1.3 PMS v současnosti

Úkoly PMS plní v rámci jejích středisek v pracovním poměru zaměstnanci státu ve funkcích úředníků nebo asistentů. Ministerstvo vykonává nad činností Probační a mediační služby dohled. Poradní orgán ministra spravedlnosti je Rada pro probaci a mediaci. (§§ 6, 11, 12 zák. č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, 2000, online)

Rada pro probaci a mediaci vznikla současně se zákonem o PMS. Členové Rady jsou státní zástupci, soudci, probační úředníci, zástupci některých nevládních organizací, některých ministerstev a akademické obce. Projednávala například Národní metodické standardy probační a mediační služby nebo systém akreditací pro probační programy pro mládež. (Bajer, 2005)

1.3.1 Cíle působení PMS

- **Integrace obviněného** - směřování k začlenění klienta do společnosti bez porušování zákonů, k jeho uplatnění a seberealizaci;
- **Participace poškozeného** - zapojení poškozeného do procesu odškodnění, aby měl znovu důvěru v právní systém;
- **Ochrana společnosti** - řešení konfliktních a rizikových stavů a zajištění uložených opatření. (Matoušek a kol., 2005, s. 286)

1.3.2. Zásady a principy činnosti PMS

- **důstojnost jednání** - práce s klientem musí být v souladu s lidskými právy;
- **zákonnost** - postup pracovníků PMS v souladu se zákonem;
- **přiměřenost intervence** - míra zásahu pracovníků vůči pachateli musí být v rozsahu pravomocného rozhodnutí soudu nebo státního zastupitelství;
- **transparentnost** - PMS usiluje o informovanost orgánů činných v trestním řízení o průběhu práce s klientem i srozumitelné informace klientům samotným;
- **individualizace** - zohledňování individuálních potřeb klienta;
- **včasnost intervence** - kontakt s klientem v co nejranější fázi trestního řízení;
- **vyváženost** - vyvážený přístup k potřebám a zájmům obviněných, poškozených i společnosti;
- **motivace** - PMS usiluje o aktivní přístup a účast klienta za účelem změny chování klienta. (Matoušek a kol., 2005, s. 286-287)

Důležitá je provázanost činnosti PMS s dalšími subjekty, ať se jedná o složky řízené jinými rezorty, státní orgány nebo neziskové organizace. (Koncepce rozvoje probace a mediace do roku 2025, 2017, online)

1.3.3 Probace

Probaci je možné vymezit ve dvojitým smyslu. První z nich podle definice v zákoně o Probační a mediační službě. Druhý přístup chápe probaci pouze jako probační dohled. (Tomášek a kol., 2019)

Zákon o Probační a mediační službě pojem probace vymezuje v § 2 jako organizování a vykonávání dohledu nad obviněným, obžalovaným nebo odsouzeným (v této práci bude nazýván pachatel nebo klient PMS – pozn. autorky), dále jde o kontrolu výkonu trestů nespojených s odnětím svobody, sledování chování odsouzeného, kontrolu výkonu omezení a povinností uložených pachateli, individuální pomoc pachateli a působení na něj, aby vedl řádný

život, vyhověl soudem nebo státním zástupcem uloženým podmínkám, a tím došlo k obnově narušených právních i společenských vztahů. (zák. č. 257/2000 Sb., o Probační a mediální službě, 2000, online)

Podobně vymezuje probaci i trestní zákoník. Pokud někoho odsoudí s podmíněným odkladem například na dva roky a současně uloží i dohled, tak po tuto stanovenou dobu bude nad ním vykonávat probaci, resp. dohled. Probace je povinná, nařízená soudem. Kromě kontroly soudem stanovených povinností PMS vede klienta k tzv. řádnému životu. (Bajer, 2005)

K efektivní probaci je nutná kombinace 3 prvků: motivace pachatele ke změně, schopnost takové změny dosáhnout a příležitost k realizaci této změny. Podstata dohledu, tak jak je vyjádřena v § 49 odst. 1 trestního zákona, spočívá tedy v pravidelném osobním kontaktu pachatele s probačním úředníkem, v jejich vzájemné spolupráci při a realizaci probačního plánu dohledu ve zkušební době nebo v době výkonu určitého trestu; v kontrole dodržování podmínek uložených pachateli soudem nebo vyplývajících ze zákona. (Tomášek, 2019)

Dohled může být také uložen mladistvému i dítěti mladšímu 15 let, dopustí-li se činu jinak trestného, podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Podle § 16 tohoto zákona se dohledem zde rozumí pravidelné sledování chování mladistvého v jeho rodině a způsobu výchovného působení rodičů na něj, kontrola dodržování uloženého probačního programu a výchovných povinností a omezení uložených mladistvému soudem pro mládež a v přípravném řízení státním zástupcem nebo vyplývajících ze zákona a jeho pozitivní vedení probačním úředníkem k životu v souladu se zákonem. Probačním programem se podle § 17 rozumí zejména program sociálního výcviku, psychologického poradenství, terapeutický program, program zahrnující obecně prospěšnou činnost, vzdělávací, doškolovací, rekvalifikační nebo jiný vhodný program k rozvíjení sociálních dovedností a osobnosti mladistvého, a to s různým režimem omezení v běžném způsobu života, který směřuje k tomu, aby se mladistvý vyhnul chování, které by bylo v rozporu se zákonem, a k podpoře jeho vhodného sociálního zázemí a k urovnání vztahů mezi ním a poškozeným. Mladistvý musí souhlasit se svou účastí na něm. Při výměře trestního opatření se potom k absolvování probačního programu přihlíží. (zák. č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, 2003, online)

Tato práce se však na tuto věkovou skupinu pachatelů nezaměřuje.

1.3.4 Parole

Parole znamená dohled probačního úředníka v případě klientů, kteří byly propuštěni z výkonu trestu odnětí svobody. Pracovník připravuje podklady pro možnost podmíněného propuštění

odsouzeného s dohledem formou individuálních konzultací s klientem - odsouzeným, konzultacemi s jeho sociálním okolím, s pracovníky věznice a dalšími osobami. Předpokladem efektivní činnosti je dobrá spolupráci s PMS a Vězeňskou službou ČR a dobrá informovanost odsouzených o podmínkách spolupráce s PMS. Dohled vykonávaný úředníkem PMS v rámci podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody by měl navazovat na „program zacházení“, který odsouzený v průběhu výkonu trestu plnil, a podporovat integraci pachatele do společnosti. Činnost PMS v rámci přípravy podkladů pro možnost podmíněného propuštění začíná minimálně 3 měsíce před podáním žádosti odsouzeného o podmíněné propuštění na základě rozhodnutí a zájmu odsouzeného o spolupráci s PMS v této záležitosti. Úředník pak ve spolupráci s ním, s pracovníky věznice a případně s dalšími participujícími osobami a subjekty připravuje stanovisko PMS k žádosti o podmíněné propuštění. Spolupráce odsouzeného s PMS je v tomto případě dobrovolná, kontrola PMS začíná až tehdy, kdy je odsouzený podmíněně propuštěn a po dobu trvání zkušební doby je mu uložen dohled. Stanovisko PMS obsahuje mimo jiné výsledky provedené **základní analýzy rizik a analýzy potřeb klienta v těchto oblastech**. Jednak je to postoj odsouzeného k trestnému činu a řešení následků včetně náhrady škody; dále možná rizika recidivy, včetně faktorů, které mohou toto riziko zvýšit, snížit a také potenciální ohrožení různých osob v případě propuštění dotyčného. Používá se nástroj pro vyhodnocení možných rizik v případě podmíněného propuštění pro potřeby pracovníků PMS a VS ČR. (Matoušek a kol., 2005)

1.3.5 Mediace

PMS byla založena na principu restorativní justice. Restorativní přístup klade vedle tradičního, **retributivního** přístupu ke spravedlnosti (založeného na přesvědčení, že náprava trestného činu spočívá především v nalezení a potrestání pachatele) důraz na nové skutečnosti. Podle konceptu restorativní justice je nezbytné pracovat se všemi, kterých se trestný čin týká - pachatel, oběť, komunita, společnost, protože trestný čin není jen individuální problém pachatele. To znamená, že je kladen **důraz na trestným činem zasažené mezilidské vztahy** a zdůrazněna orientace na potřeby obětí a trestným činem zasažené komunity. Při projednání otázky viny a trestu jsou proto primárně zohledňovány zájmy a potřeby obětí, a to vedle potřeb komunity i širší společnosti. Současně se klade důraz na **osobní odpovědnost pachatele** za nápravu a splnění závazků a povinností, které mu jsou ukládány. Právě k tomuto účelu jsou vytvářeny rozmanité restorativní programy, u nás je prozatím nejznámějším restorativním programem **mediace mezi obětí a pachatelem** a **programy restorativních konferencí**. (Probační a mediační služba, nedatováno, online)

Mediace probíhá ve formě osobního setkání oběti trestného činu a pachatele, nebo tyto strany spolu mohou komunikovat přes 3. osobu - mediátora. Mediátoři jsou v našem případě pracovníci PMS, neodpovídají za výsledek, ale za její proces, mediace musí směřovat k jasnému cíli. Mediátor o výsledku mediace zpracovává zprávu. Dvě strany mohou uzavřít dohodu i bez společného setkání. Mediátor musí být nestranný vůči oběma stranám, musí vědět o potřebách oběti i pachatele. Předpokladem úspěšné mediace je snaha pachatele napravit to, co oběti způsobil, převzal odpovědnost za své jednání, omluvil se a vyjádřil se k náhradě škody. Zdaleka ne všechny trestné činy jsou vhodné pro mediaci. Předpokládá se, že větší snahu o nápravu bude projevovat pachatel, který spáchal trestný čin poprvé, nebo mladistvý, na kterého má mediace výchovný dopad. (rozhovory s pracovníky PMS, Praha, květen 2020)

Podle Matouškové (2016) je pro oběti nejdůležitější slyšet vysvětlení a upřímně míněnou omluvu. Oběti chtějí rozumět tomu, proč se oběti trestného činu staly právě ony, jestli to pachatel plánoval a chtěl ublížit přímo jim nebo to byla shoda okolností. Také si myslí, že mediace na pachatele pozitivně zapůsobí a ovlivní jeho chování do budoucna. Při výslechu na policii pachatel na tyto otázky většinou odpovídá jinak, než při setkání s obětí. Mediátor musí zjistit, zda je pachatel schopný o činu mluvit, jaké je jeho očekávání, které se často liší od očekávání oběti. Setkání často provází emoce, například pláč a křik, které k mediaci patří. Oběť také očekává, že pachatel bude hovořit o náhradě škody. Podle Studie Institutu kriminologie a sociální prevence, která sledovala pachatele po čtyřech letech od mediace, došlo k významnému snížení recidivy u pachatelů, kteří prošli mediací (25 %), než u ostatních pachatelů (asi 60 %). Soud nebo státní zástupce také berou v úvahu, že se pachatel postavil k problému čelem, zajímá se o oběť a zúčastnil se mediace. Mediátor s pachatelem vždy předem hovoří a zjišťuje, co od setkání s obětí očekává. Mediaci je vhodná především u méně závažných trestných činů, například krádeží, neplacení výživného, nedbalostních trestných činů - ublížení na zdraví při dopravní nehodě, ale také ublížení na zdraví v souvislosti s výtržnostmi nebo napadením pod vlivem alkoholu, ale mediace proběhly i u závažnějších trestných činů, na základě kterých dojde k úmrtí nebo oběti bylo dítě a mediace se odehrála mezi pachatelem a rodiči. Aktéři se mohou sejít v podstatě kdekoli, i když nejčastěji to bývá ve střediscích PMS. Mediaci proběhly i na místě, kde došlo k trestnému činu. Kromě oběti, pachatele a mediátora mohou přijít i blízcí, kteří je podpoří. Navíc je dobré, když oběť nechá pachatele nahlédnout do svých emocí - on si tak lépe uvědomí důsledky svého činu. (Trachtová, 2016)

Za jistou formu mediace můžeme považovat **rodinné konference**. Jsou založeny na podobných principech jako mediace, akorát jsou přizváni rodinní příslušníci či další podporovatelé

zúčastněných. Ale ti mohou být přizváni i ke klasické mediaci, takže proto můžeme zaznamenat názory, že rodinné konference jsou rozšířenou formou mediace. Jsou vhodné hlavně u mladistvých pachatelů. Rodiče pachatele mohou vidět, jakým způsobem jeho čin zasáhl rodiče oběti, s jakými pocity a emocemi se museli vyrovnat. Rodiče oběti mohou naopak na celý případ nahlédnout z pozice otce a matky, jejichž potomek se provinil, což může vést k porozumění či odpouštění, pokud druhá strana projevuje snahu převzít za skutek odpovědnost a odčinit způsobenou škodu. Přes jednotlivé členy rodiny jsou se spáchaným skutkem více či méně spojeni také další zástupci místního společenství - sousedé, kamarádi, učitelé, spolužáci nebo kolegové v zaměstnání. (Tomášek, 2019)

1.4 Povinnosti probačního úředníka

Podle § 51 trestního zákoníku je probační úředník povinen vykonávat dohled nad pachatelem v souladu s vytvořeným probačním plánem, být mu nápomocen v jeho záležitostech a plnit pokyny předsedy senátu směřující k výkonu dohledu a k tomu, aby pachatel vedl řádný život. Pokud by pachatel takto nečinil, musí informovat předsedu senátu soudu, který dohled uložil. Jinak nejméně jednou za šest měsíců vypracovává **zprávu, ve které informuje předsedu senátu soudu o průběhu výkonu dohledu nad pachatelem**. Tato zpráva má strukturu danou metodickým standardem a je v ní uvedeno, jak klient plní své povinnosti, jak plní probační plán dohledu, jak probíhá dohled a na co se bude dále zaměřovat. Na konci zkušební doby zpracuje pracovník závěrečnou zprávu, na základě této zprávy soud potom rozhoduje, zda se pachatel ve zkušební době osvědčil nebo neosvědčil a zda zkušební dobu ukončí, prodlouží či vykoná trest odnětí svobody. (§ 51 zák. 40/2009 Sb., trestní zákoník, 2009, online)

Podle § 27b trestního řádu provádí úkony směřující k tomu, aby obviněný vedl řádný život, pokud bylo rozhodnuto

- a) o propuštění obviněného z vazby za současného vyslovení dohledu,
- b) o podmíněném zastavení trestního stíhání,
- c) o podmíněném upuštění od potrestání s dohledem,
- d) o podmíněném odsouzení, včetně podmíněného odsouzení s dohledem,
- e) o odložení nebo přerušení výkonu trestu odnětí svobody na těhotné ženě nebo matce pečující o dítě do jednoho roku věku, která byla odsouzena za zvlášť závažný zločin, za současného vyslovení dohledu nebo přiměřených omezení a přiměřených povinností,

f) o podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, včetně podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody za současného vyslovení dohledu, nebo

g) o uložení trestu obecně prospěšných prací nebo trestu zákazu pobytu za současného vyslovení přiměřených omezení a přiměřených povinností.

Dále zjišťuje informace o osobě obviněného a jeho sociálních poměrech a vytváří podmínky pro různá soudní rozhodnutí (o schválení narovnání a o podmíněném zastavení trestního stíhání). [§ 27b zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), 1961, online]

Připravuje také podklady pro možnost podmíněného propuštění pachatele s dohledem formou individuálních konzultací s klientem, s pracovníky věznice a dalšími osobami. Základem je dobré informování klienta o podmínkách spolupráce s PMS. (Matoušek a kol., 2005)

1.5 Povinnosti klienta

K povinnostem klienta PMS patří spolupráce na plnění plánu dohledu, dodržování termínů stanovených schůzek, informování o svém pobytu, zaměstnání, zdrojích obživy, dodržování povinností stanovených soudem. Je povinen probačnímu úředníkovi umožnit vstup do určeného obydlí nebo jeho části. Pokud by stanovené podmínky nedodržoval, probační úředník ho upozorní na zjištěné nedostatky a případné sankce, a pokud nedojde k nápravě, musí informovat předsedu senátu, samosoudce nebo státního zástupce (v přípravném řízení). (zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, 2009, online)

1.6 Plán dohledu

Pracovník se s klientem domluví na úkolech, které klient musí splnit v určitých termínech, a stanovit si také termíny konzultací. Vypracovává plán dohledu, který je nutné aktualizovat na základě splněných povinností klienta, které vycházejí z rozhodnutí soudu. Může tam být uvedena povinnost nahradit škodu pozůstalým, zdržet se konzumace alkoholu a jiných návykových látek, podrobit se ve zkušební době probačnímu resocializačnímu programu, splácení výživného, řešení finanční zadluženosti – například se domlouvá s poškozeným, jak bude klient škodu splácet a jak zajistit potřebné finance ke splácení dluhu apod. Pracovník chce například vědět, kde se klient ptal na práci. (rozhovory s pracovníky PMS, Praha, květen 2020)

1.7 Shrnutí

V části první jsem blíže popsala organizaci Probační a mediační služba, uvedla právní předpisy, které se vážou k její činnosti a vysvětlila základní pojmy vztahující se k problematice. Organizace pracuje s muži i ženami všech věkových skupin. Dohlíží na opatření uložená

soudem. V průběhu trestního řízení se mění procesní postavení pachatele: podezřelý - obviněný - obžalovaný - odsouzený - propuštěný a také vliv PMS se podle toho liší. Probaci lze chápat hlavně jako probační dohled nad obviněným, obžalovaným nebo odsouzeným (pachatelem - klientem PMS), i když podle zákona o Probační a mediační službě je její činnost ještě rozšířena o kontrolu výkonu trestů nespojených s odnětím svobody, sledování chování odsouzeného, kontrolu výkonu omezení a povinností uložených pachateli, individuální pomoc pachateli a působení na něj, aby vedl řádný život. V případě dohledu probačního úředníka u klientů propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody jde o tzv. paroli.

Součástí PMS, která je založena na principu restorativní justice, je i mediace, kdy mediátor pomáhá najít oboustranně přijatelné řešení konfliktní situace pro oběť i pachatele, případně jejich blízké. V první části zmiňují také povinnosti pracovníka PMS i klienta PMS (pachatele), jejichž svědomité plnění má vést ke kvalitní a přínosné spolupráci, jejímž závěrem má být řádný život a desistence klienta.

Velmi důležitou činností PMS je kontrola nad výkonem alternativních trestů, proto bych tomuto tématu věnovala samostatnou kapitolu.

2. Alternativní tresty

Alternativní trest obvykle chápeme jako trest, který není spojený s uvězněním.

Ukládání trestu domácího vězení je upraveno v trestním zákoníku § 60 a § 61 trestního zákoníku a jeho výkon v § 334 a) až § 334 g) trestního řádu.

Při ukládání alternativních trestů se zvažuje, zda jsou pro pachatele vhodné, například zda je pachatel ke konkrétnímu trestu zdravotně způsobilý, má možnost ho vykonávat. Zjišťuje se i stanovisko pachatele k uložení tohoto druhu trestu. Soud při neplnění podmínek výkonu těchto trestů je může přeměnit na trest odnětí svobody. Soud může v případě uložení těchto trestů stanovit nad pachatelem dohled. Na úvaze o vhodnosti a použití alternativního trestu pro konkrétního pachatele se podílí státní zástupce, soud, PMS, pachatel a poškozený. Bez této přípravy může dojít spíše k formálnímu způsobu a uplatnění alternativních trestů. Alternativní tresty se ukládají pachatelům, pro něž mají výchovný smysl, pokud jsou minimalizována rizika, že se pachatel trestu bude vyhýbat a nebude spolupracovat. Pracovník se musí angažovat při řešení problémů v souvislosti s výkonem těchto trestů. (Koncepte rozvoje probace a mediace do roku 2025, 2017, online)

Zde bych přiblížila dva alternativní tresty, nad nimiž má pracoviště, kde jsem prováděla výzkumné šetření, kontrolu – domácí vězení a obecné prospěšné práce.

2.1 Domácí vězení

Domácí vězení je alternativní trest, který je možné ukládat dospělým za spáchané trestné činy nebo mladistvým za spáchaná provinění, a PMS je pověřována kontrolou pachatelů ve výkonu tohoto trestu. Výkon trestu domácího vězení je upraven trestním řádem (§ 334 a – g).

Domácí vězení může být podle trestního zákoníku uloženo **6 základními způsoby**:

1. jako samostatně stojící trest;
2. jako soudem uložená povinnost při podmíněném propuštění současně s dohledem na počátku zkušební doby;
3. jako soudem uložená povinnost podmíněně propuštěnému ve zkušební době;
4. jako přeměna trestu odnětí svobody na trest domácího vězení a to formou propuštění z výkonu trestu odnětí svobody po výkonu poloviny trestu;
5. jako přeměna trestu obecně prospěšných prací na trest domácího vězení;
6. jako přeměna peněžitého trestu na trest domácího vězení. (Probační a mediační služba, nedatováno, online)

Podle § 60 trestního zákoníku soud může uložit pachateli přečinu trest domácího vězení až na 2 roky, v extrémních případech přeměny některého z jiných trestů až na pět let. Pachatel dá písemný slib, že se ve stanovené době bude zdržovat v obydlí na určené adrese a při výkonu kontroly poskytne veškerou potřebnou součinnost. Stanoví se počátek a místo výkonu tohoto trestu a časové období, ve kterém je odsouzený povinen se zdržovat v určeném obydlí nebo jeho části, v pracovních dnech, ve dnech pracovního klidu a pracovního volna s přihlédnutím zejména k jeho pracovní době a k času potřebnému k cestě do zaměstnání, k péči o nezletilé děti a k vyřizování nutných osobních a rodinných záležitostí, aby při zajištění všech nezbytných potřeb odsouzeného a jeho rodiny ho přiměřeně postihl na svobodě. (zák. 40/2009 Sb., trestní zákoník, 2009, online)

Soud také může odsouzenému uložit přiměřená omezení nebo přiměřené povinnosti směřující k tomu, aby vedl řádný život či nahradil škodu, kterou trestným činem způsobil. (Probační a mediační služba, nedatováno, online)

Pokud pachatel neplní podmínky trestu domácího vězení, může mu ho soud přeměnit na trest odnětí svobody. (§ 61 zák. 40/2009 Sb., trestní zákoník, 2009, online)

Pracovník PMS navštěvuje pachatele bez předchozího ohlášení v místě bydliště, v němž je výkon trestu nařízen (přes den, v nočních hodinách a o víkendech, opakovaně i v krátkém časovém rozmezí). Kontrolu výkonu trestu domácího vězení zajišťuje Ministerstvo spravedlnosti nebo jím k výkonu elektronické kontroly zřízená organizační složka státu ve spolupráci s Probační a mediační službou prostřednictvím elektronického kontrolního systému (EMS) umožňujícího detekci pohybu odsouzeného nebo Probační a mediační služba namátkovou kontrolou prováděnou probačním úředníkem. Pomocí EMS lze provádět i kontrolu na alkohol. Dotyčný je povinen kontrolu strpět. (Koncepce rozvoje probace a mediace do roku 2025, 2017, online)

Před uložením trestu domácího vězení nebo povinnosti zdržovat se v rámci podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody v určené době ve svém obydlí je realizace tzv. **institutu předběžného šetření**. Pracovník PMS zjišťuje důležité okolnosti pro uložení tohoto trestu - například aktuální bytové a sociální poměry pachatele. Zajímá se o postoj pachatele k oběti, o jeho možnost nahradit vzniklou škodu, svou práci směřuje k nápravě vztahů narušených trestným činem. Je také v kontaktu s rodinou odsouzeného či jinými spolubydlíci. (Probační a mediační služba, nedatováno, online)

Tento trest však není vhodný pro každého, například pachatele, kteří jsou konfliktní v rodině, lidi zneužívající návykové látky, bezdomovce nebo ty, kteří nemají stálou pracovní dobu. Pracovníci PMS zjišťují informace o situaci pachatele, navštíví jeho bydliště, mluví s rodinnými příslušníky. Pokud má dotyčný pevnou pracovní dobu, 1 hod. má na cestu do práce a 1 hod. na cestu zpátky. Svátky i víkendy tráví celé doma. (rozhovory s pracovníky PMS, Praha, květen 2020)

Jde o trest, který je v trestním zákoníku uveden jako druhý nejpřísnější za trestem odnětí svobody. V odůvodněných případech může soudce rozhodnout také o odkladu nebo přerušení výkonu trestu. Pachatel je povinen hradit náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení, jejichž výši je upravena vyhláškou č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení. Soud může uložit podmíněně propuštěnému z trestu odnětí svobody povinnost zdržovat se v určené době ve svém obydlí v maximální výměře až na jeden rok. Pokud pachatel neplní podmínky trestu, soud rozhodne o přeměně zbytku nevykonaného trestu domácího vězení v trest odnětí svobody. (Probační a mediační služba, nedatováno, online)

2.2 Obecně prospěšné práce (OPP)

Jsou nejčastěji ukládaným alternativním trestem v České republice. Podmínky uložení a výkonu trestu OPP upravuje trestní zákoník (§§ 62, 63, 64, 65; § 89) a trestní řád (§§ 335-240). Mohou být uloženy i mladistvému podle § 24 zák. č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže. Pachatel práce vykonává zdarma a přináší tak státu prospěch ve formě této zdarma vykonané práce. Pro pachatele může být výhodou trestu OPP například větší šance uplatnit se na trhu práce díky výmazu z rejstříku trestů poté, co je trest vykonán. (Probační a mediační služba, nedatováno, online)

V případě odsouzení za přečin, soud může také uložit trest obecně prospěšných prací, které může soud uložit ve výměře od 50 do 300 hodin. (§ 63 zák. 40/2009 Sb., trestní zákoník, 2009, online)

Pachatel musí ve stanoveném rozsahu vykonat práce k obecně prospěšným účelům. Jedná se například o údržbu veřejných prostranství, úklid a údržbu veřejných budov a komunikací nebo jiné činnosti ve prospěch obcí nebo státních nebo jiných obecně prospěšných institucí. Obecní úřady a obecně prospěšné instituce sdělují své požadavky na vykonání obecně prospěšných prací středisku Probační a mediační služby a probační úředník informuje soud na jeho žádost o potřebě obecně prospěšných prací v požadovaném obvodu. [§ 338 zák. č. 41/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), 1961, online].

Pachatel má také právo podílet se na stanovení časového harmonogramu práce; požádat soud o přerušení nebo odložení výkonu trestu OPP ze zdravotních, popř. jiných závažných důvodů; právo požádat v případě potřeby o pomoc PMS, např. při vzniku neshod na určeném pracovišti, při obtížích se splácením škody nebo v případě zájmu o zprostředkování mediace. Stejně jako v jiných případech pachatel musí informovat PMS o změnách týkajících se výkonu trestu OPP, o pracovní neschopnosti, změně bydliště, zaměstnání atd. Po převzetí usnesení o trestu OPP se pachatel musí do 14 dnů dostavit na středisko PMS v obvodu/okrese, v němž bude trest OPP vykonáván. Pracovník PMS projedná podmínky výkonu trestu, zodpovídá případné dotazy. Bude stanoven termín, ve kterém se pachatel dostaví na adresu organizace, ve které bude trest OPP vykonáván. Tam bude dojednáán závazný harmonogram práce, sepsána dohoda o výkonu práce a bude seznámen s pravidly bezpečnosti práce. Pokud pachatel nebude plnit podmínky trestu - bude se vyhýbat výkonu trestu, nebude dodržovat harmonogram prací, neprovádět práci v potřebné kvalitě, pracovat pod vlivem návykové látky, organizace může dohodu o provedení OPP vypovědět. O této skutečnosti se dozví pracovník PMS, který informuje soud. Soud pak

může rozhodnout například o přeměně trestu OPP na trest domácího vězení, peněžitý trest nebo nepodmíněný trest odnětí svobody (v tomto případě se 1 neodpracovaná hodina trestu přeměňuje na 1 den vězení), případně o prodloužení doby výkonu trestu OPP. (Probační a mediační služba, nedatováno, online)

Je bráno i vlastní stanovisko pachatele k uložení trestu, například může navrhnout organizaci, kde může být trest vykonán. Kromě úřadů městských částí to může být například dopravní podnik, psychiatrická nemocnice nebo oblast administrativy. Například pachateli, který se projevoval asociálně, byla nalezena údržba hřiště, kde nemusel s nikým mluvit, a zde s ním byli velmi spokojeni. (rozhovory s pracovníky PMS, Praha, květen 2020)

2.3 Shrnutí

V této části jsem se zabývala alternativními tresty, které jsou ukládány pachatelům v případě méně závažných trestných činů. Jejich ukládání upravuje trestní zákoník a trestní řád. Kontrola výkonu těchto trestů je spojena s činností pracovníků PMS. Pracovník zjišťuje, zda jsou pro pachatele vhodné a pachatel má také možnost se k uložení tohoto druhu trestu vyjádřit. Soud při neplnění podmínek výkonu těchto trestů je může přeměnit na trest odnětí svobody. Trest domácího vězení může být pachateli uložen až na výjimky až na 2 roky. Ve stanovené době se musí zdržovat v obydlí na určené adrese, přičemž je přihlíženo k jeho pracovní době. Pracovník PMS navštěvuje pachatele bez předchozího ohlášení v místě bydliště nebo je kontrola tohoto trestu zajištěna prostřednictvím elektronického kontrolního systému. Obecně prospěšné práce jsou nejčastěji ukládaným alternativním trestem. Mohou být uloženy ve výměře od 50 do 300 hodin. Jejich výkon přináší státu prospěch ve formě této zdarma vykonané práce. Opět je bráno v potaz stanovisko pachatele k tomuto trestu, pachatel při jeho výkonu spolupracuje s pracovníkem PMS. Má právo podílet se na stanovení časového harmonogramu práce, požádat soud o přerušování nebo požádat pracovníka PMS v případě potřeby o pomoc, například při vzniku neshod na určeném pracovišti.

Pomoc a podpora klienta PMS není realizována jen touto organizací, ale tato organizace je provázána s dalšími subjekty, aby klientovi byla zajištěna komplexní pomoc. V poslední kapitole teoretické části své bakalářské práce bych se tedy chtěla věnovat projektům, které PMS podporuje nebo v minulosti podporovala nebo s ní nějakým způsobem souvisejí.

3. Projekty a programy podporované PMS

Důležitou součástí činnosti PMS je spolupráce s externími organizacemi, zejména s nevládními a neziskovými institucemi, a jejím úkolem je podporovat rozvoj těchto programů hlavně co se

týče koordinace a účelného uplatnění v praxi. Pro tyto programy a jejich poskytovatele musí být vytvářeny patřičné finanční podmínky. Probační a mediační programy mohou být skupinové a individuální. Věnují se například nácviku sociálních dovedností, jako je vystupování před zaměstnavatelem při přijímacím pohovoru, hospodaření s finančními prostředky, řešení dluhové situace, zvládání konfliktních situací v životě a v rodině, nezodpovědným řidičům. (Štern a kol., 2010)

3.1 Křehká šance I, II

Tento projekt probíhal ve 2 obdobích: 2012-2015 a 2016-2020. Byl realizován Probační a mediační službou, partnerem projektu byla Vězeňská služba ČR a zapojilo se do něj 13 věznic v ČR. Projekt měl pomoci lidem ve výkonu trestu připravit se na podmíněčné propuštění a začlenit se do společnosti a na trh práce. Šlo o tzv. **Komise pro podmíněčné propuštění**, které byly využívány soudci a státními zástupci při rozhodování o podmíněčném propuštění odsouzených. (Probační a mediační služba, nedatováno, online)

V projektu Křehká šance se doporučovalo, aby se k podmíněčnému propuštění pachatele vyjádřila i oběť, ale ze strany obětí o to nebyl příliš zájem. (rozhovory s pracovníky PMS, Praha, květen 2020)

3.2 Resocializační a reintegrační programy Centra sociálních služeb Praha

Pracovníci PMS v době mého výzkumného šetření často zmiňovali klienty, které se zúčastnili resocializačního programu Beta, který realizuje Centrum sociálních služeb Praha. Jde o program pro muže i ženy od 18 let, kteří plánují podat žádost o podmíněčné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody a současně chtějí pracovat na svých vlastních problémových oblastech, které je v minulosti přivedly k páčání trestné činnosti – přípravná fáze programu. Dále je program určen podmíněčně propuštěným osobám z výkonu trestu, kterým bylo v rámci rozhodnutí soudu uloženo omezení či povinnost podrobit se psychosociálnímu výcviku a převýchovy či programu psychologického poradenství – aktivní fáze programu.

Centrum sociálních služeb Praha realizuje kromě Bety i další programy, například Alfa, který je určen pro podmíněčně odsouzené (obviněné nebo obžalované z trestného činu) klienty, kterým bylo v rámci rozsudku uloženo omezení nebo povinnost podrobit se psychosociálnímu výcviku a převýchovy či programu psychologického poradenství, a potřebují podporu v různých oblastech života.

Dále jde o reintegrační programy pro propuštěné z výkonu trestu odnětí svobody, případně ty, kteří se chystají na propuštění z vězení, nebo doprovodné programy určené rodinám a blízkým

pachatelů, kteří potřebují odbornou radu či podporu. Poslední programový modul je specializovaný program pro cizince Insighte, který se zaměřuje na cizince vykonávající v ČR nepodmíněný trest odnětí svobody. (Centrum sociálních služeb Praha, nedatováno, online)

3.3 Mezinárodní vězeňské společenství

Organizace Mezinárodní vězeňské společenství (MVS) se zaměřuje na projekty spojené s výstupem osob z výkonu trestu odnětí svobody a jejich následné zařazení do společnosti. V rámci této organizace se realizují různé projekty.

3.3.1 Příprava na propuštění a následná péče na svobodě

V rámci tohoto projektu se MVS stará o lidi ve výkonu trestu, kteří o službu či pomoc mají zájem. S každou věznicí je uzavřena smlouva o obsahu a rozsahu pomoci. V současné době má MVS uzavřené dohody o spolupráci v programu Příprava na propuštění a následná péče na svobodě v několika věznicích ČR (jde o cca 90 odsouzených osob). Partnery projektu jsou PMS a Občanská poradna Nymburk.

3.3.2 Building Bridges

Jedná se o program, který se zaměřuje na potřeby obětí trestných činů. V projektu se uvnitř věznice schází po dobu 5-8 týdnů 6 pachatelů a 6 obětí nesouvisejících trestných činů k vzájemnému restorativnímu dialogu. Oběti tak mají příležitost pomoci pachatelům pochopit, jaký opravdový dopad má trestná činnost na život oběti. Celý projekt vedou ve věznicích školení dobrovolníci, pomocníci a moderátoři diskusí v malé skupince. Kurz obvykle tvoří 6 – 8 lekcí, každá zhruba 2 – 3 hodiny.

3.3.3 Klub pro propuštěné s názvem Dvě ryby

Tento klub je určen pro setkávání se osob propuštěných z výkonu trestu a probíhá již několik let.

3.3.4 Andělský strom

Jde o projekt, v jehož rámci posílají dárce vánoční dárky dětem odsouzených rodičů, a to vždy jménem rodiče a spolu s jeho osobním dopisem dítěti. (Mezinárodní vězeňské společenství, z. s., 2020, online)

3.4 RUBIKON Centrum

Další organizace, kterou pracovníci i klienti PMS v době mého výzkumného šetření často zmiňovali a se kterou PMS dlouhodobě spolupracuje, je RUBIKON Centrum. Poskytuje služby v několika městech ČR.

Osobám s trestní minulostí nabízí pracovní a dluhové poradenství i samotné zprostředkování zaměstnání. Získají větší přehled o nabídce pracovních příležitostí, mohou konzultovat zpracování životopisu a motivačního dopisu, připravit se na pracovní pohovor i naučit se před zaměstnavatelem hovořit o své trestní minulosti. RUBIKON Centrum navíc aktivně vyhledává a oslovuje vhodné zaměstnavatele a nabízí jim bezplatnou službu výběru a prověření uchazeče na místo, které chtějí obsadit.

Organizace provozuje také sociální firmu RUBIKON Centrum Servis s.r.o., která vytvořila více než 70 pracovních míst pro vězně a propuštěné. Jedná se o jakýsi model nekomerční pracovní agentury, která od svého vzniku v roce 2012 našla práci více než 1300 lidem. Od roku 2009 poskytují odborné dluhové poradenství, pomoc poskytli více než 6500 klientům. RUBIKON Centrum také zaměstnává lidi s trestní minulostí, zhruba 25 % zaměstnanců je z řad bývalých klientů. Dávají jim tak druhou šanci. Iniciovali jsme vznik asociace organizací v oblasti vězeňství. Od roku 2016 se společně s Vězeňskou službou ČR a PMS podílejí na organizaci akce Běh se žlutou stužkou¹, které se v posledním ročníku zúčastnilo více než 550 běžců. (Výroční zpráva RUBIKON centrum, 2019, online)

Samozřejmě to, jestli člověk má nebo nemá stálé zaměstnání, je významným faktorem souvisejícím s kriminálním jednáním. Zaměstnání představuje zajištění legálních příjmů, vhodnou náplň času a pachatel se zde může setkat s lidmi, kteří na něj pozitivně působí, což bychom mohli označit za přirozenou a neformální sociální kontrolu. Získáním vhodného zaměstnání se dotyčnému zvýší sebevědomí, začne více věřit ve vlastní schopnosti a dovednosti. (Tomášek, 2017)

3.5 Shrnutí

V této části jsem se zabývala projekty a programy, které podporuje Probační a mediační služba. V případě zájmu klient může najít podporu u mnoha organizací, které mu pomohou opustit kriminální dráhu. Projekty jsou často zaměřeny na ty, kteří se připravují na podmíněčné propuštění nebo se vracejí z výkonu trestu. Jedním z nejdůležitějších faktorů je nalezení vhodného zaměstnání, protože jedině tak člověk dosáhne legálního příjmu, aby mohl řešit svoji finanční situaci, která často bývá v těchto případech neutěšená. Dalším významným faktorem

¹ Cílem projektu je upozornit na obtížnost zaměstnávání lidí s trestní minulostí a jejich začlenění do společnosti. Žlutá stužka na dresech běžců je symbolem návratu z vězení na svobodu, symbolem naděje na druhou šanci bývalých vězňů. (Probační a mediační služba, nedatováno, online)

je setkání s novými lidmi z jiného, nekriminálního, prostředí a vybudování „nové identity“, což je pro úspěšnou desistenci klíčové.

4. Metodologie výzkumného šetření

V této části bych krátce popsala výzkumné šetření, které bylo v mé práci realizováno, včetně stanovení hlavního výzkumného cíle a dílčích cílů, které vedou k jeho naplnění.

Pro své výzkumné šetření jsem zvolila **kvalitativní výzkumnou strategii**:

- pozorování (v rámci své praxe);
- rozhovory (polostrukturované);
- studium dokumentů;
- vyhodnocování informací.

Kvalitativní výzkumníci používají zejména tyto tři typy dat: data z rozhovoru, data z pozorování a data z dokumentů. Švaříček a Šedřová (2014) považují za vhodné, aby si výzkumník v kvalitativním výzkumu vedl deník, kam si zaznamenává každý provedený rozhovor a poznatky z pozorování, změny během výzkumu apod.

Vytvořila jsem seznam cílů podle toho, co chci ve své práci zjišťovat (viz tabulku níže), a tomu jsem přizpůsobila otevřené otázky. Hlavní výzkumný cíl (HVC) byl specifikován do pěti dílčích cílů (DC1 – DC5).

Před uskutečněním polostrukturovaných rozhovorů vycházejících z připraveného seznamu témat a otázek, jsem si kladla otázku, zda použít či nepoužít diktafon. V případě pracovníků jsem se pro něj rozhodla, je to běžná forma získávání informací, ale v případě klientů jsem se rozhodla diktafon nepoužít z toho důvodu, že by se tím mohli cítit svázání. Mohli by se více kontrolovat, protože „něco se někam nahrává“, a to by nebylo pro můj výzkum účelné.

S ohledem na obecné nařízení o ochraně osobních údajů (GDPR) bylo samozřejmě zdůrazněno, že nebudou použity jejich osobní údaje a že informace od nich získané budou využity jen za účelem této práce.

Během rozhovorů bylo často nutné klást informantovi ještě doplňující otázky, protože ne vždy jsem hned napoprvé dosáhla kýženého výsledku. Někdy se totiž úspěšnost získání potřebných informací projeví až při analýze a interpretaci dat. (Švaříček a Šedřová, 2014)

Tab. č. 1 - Transformační tabulka dílčích cílů do tazatelských otázek

Hlavní výzkumný cíl (HVC)	Dílčí cíle (DC)	Tazatelské otázky (TO)
Zjistit, jak klienti PMS hodnotí podporu PMS.	DC1 Zjistit, jaká je celková péče o klienta v PMS.	TO1 – V souvislosti s jakým případem jste nebo jste dříve byl/a u PMS?
		TO2 – Co oceňujete na PMS nejvíc?
		TO3 – S čím vám PMS nedokáže pomoci?
		TO4 – Jak si představujete ideální spolupráci s probačním pracovníkem?
	DC2 Zjistit, jakým způsobem PMS pomáhá klientům po propuštění z výkonu trestu	TO5 – Pokud jste byl/a ve výkonu trestu, co Vám nejvíce pomohlo při návratu do běžného života?
		TO6 – Pokud Vám nějak pomohla i PMS při návratu do běžného života, jakým způsobem?

	DC3 Zjistit, jakým způsobem pomáhá klientům mediace?	TO7 – Pokud jste se zúčastnil/a mediace, jaký vliv na vás mělo setkání s obětí? Co je pro vás nejhorší obětí sdělovat?
	DC4 Zjistit, jestli má PMS nějaký vliv na to, aby se klient k trestné činnosti již nevrátil.	TO8 - Co vás nejvíce motivuje, abyste se nevrátil k trestné činnosti?
		TO 9 – Jakým způsobem to podle vás může ovlivnit PMS?
	DC5 Zjistit, jaké další projekty související s PMS se problematikou zařazení pachatelů do běžného života zabývají. Zjistit, čím jsou pro klienty PMS zajímavé.	TO 10 – Pokud jste nebo jste v minulosti byl/a v nějakém dalším projektu, který pomáhá podmíněčně odsouzeným nebo propuštěným, jak vám pomohl?

Zdroj: Vlastní

Otázky ve výše uvedené tabulce, které jsou určené pro klienty, jsem následně pokládala i pracovníkům, abych měla zmapovaný pohled obou skupin.

Rozhovory s klienty i pracovníky Probační a mediační služby jsem uskutečňovala na pracovišti PMS pro Prahu, kde působí zaměstnanci těchto oddělení:

- Oddělení EMS (elektronický monitorovací systém);
- Oddělení OPP (obecně prospěšné práce);
- Oddělení pro mládež (zákon o soudnictví ve věcech mládeže);
- Oddělení Probace (podmíněné odsouzení s dohledem);
- Oddělení Parole a domácího vězení;

- Oddělení Zprostředkování řešení konfliktů a pomoci obětem trestných činů (přípravné řízení, dohledy).

Vytipovala jsem si informanty, kteří by mohli být pro můj výzkum vhodní. Jednalo se o pracovníky jednotlivých oddělení PMS, jejichž složení mělo být co nejvíce pestré – muži, ženy, osoby různého věku a délky pracovního poměru u PMS. Informace o nich udává následující tabulka. Podobně jsem uvažovala i v případě klientů – mělo jít o muže i ženy různého věku, vzdělání, s různým druhem trestné činnosti. S jejich vytipováním mi pomohla P3, která se mě po dobu mého výzkumu ujala a s jejíž pomocí se mi podařilo uskutečnit 9 rozhovorů s pracovníky a 6 rozhovorů s klienty.

Jak uvádějí publikace zabývající se kvalitativní metodou výzkumu, základem dobrého rozhovoru je důvěrný vztah mezi účastníkem a výzkumníkem, což vyžaduje delší a opakované setkání. (Švaříček a Šed'ová, 2014) Bohužel se kvůli koronavirové pandemii nepodařilo uskutečnit plánované další kolo rozhovorů, nicméně i tak jsem nashromáždila dostatek materiálu pro závěry této bakalářské práce.

Jednou z možností, získávat stále nové případy do vzorku, je metoda sněhové koule, tak jak je popsána například u Miovskeho (2006) – získání informanti poskytují kontakty na další lidi, kteří by mohli odpovídat našim kritériím. Tito lidé nás potom odkazují na další respondenty. (Švaříček a Šed'ová, 2014)

Tuto metodu jsem také použila, zvláště v případě, když mě informanti odkazovali na další organizace, se kterými PMS spolupracuje.

Aby si badatel vytvořil komplexní obrázek o dané situaci, tak je rozhovory dobré spojit s metodou pozorování. Tyto metody se neustále prolínají jedna s druhou. Z rozhovorů získáváme témata pro pozorování a z pozorování vyvstávají nové otázky, na které je potřeba hledat odpovědi. Podle Švaříčka a Šed'ové (2014) není účelem pozorování jen samo pozorování, ale také objevené skutečnosti čtenáři správně zprostředkovat. Pozorovatel by měl během pozorování analyzovat poznámky, na jejichž základě lze formulovat nová témata, která ho inspirují k dalšímu pozorování.

Ve svém výzkumu použila i tuto metodu. Na vytipovaných pracovištích PMS jsem byla svědkem jednání pracovníků s klienty, pozorovala jsem jejich chování k nim, a jak na ně dotyční klienti reagovali. Snažila jsem se zapisovat si vše včetně nejasností, které jsem si ještě plánovala objasnit nebo doplňujících otázek, které mě k danému tématu napadaly a bylo třeba

na ně dohledat odpovědi. Vše jsem si po návratu z místa pozorování přepisovala do elektronické podoby, abych na nic nezapomněla, případně si vše více vtiskla do paměti, a vše se pomalu začalo skládat v ucelený obraz práce s klienty ve středisku PMS.

Všichni informanti z řad pracovníků PMS jsou vysokoškolsky vzdělání lidé na pozici probační úředník. Zákon o PMS osobu úředníka Probační a mediační služby specifikuje v § 6: „*musí být bezúhonný a svéprávný a musí mít vysokoškolské vzdělání v oblasti společenskovední získané ukončením studia v magisterském studijním programu a odbornou zkoušku, kterou mu středisko umožní vykonat po absolvování základního kvalifikačního vzdělání pro úředníky Probační a mediační služby.*“ Informanti z řad klientů jsou různého vzdělání - od základního po vysokoškolské.

Shrnutí

V této části bakalářské práce byla popsána výzkumná strategie, kterou jsem ve svém výzkumném šetření použila. Jako stěžejní metoda byly zvolené polostrukturované rozhovory a pozorování, které jsem realizovala ve středisku PMS pro Prahu. Byli vytipováni vhodní informanti z řady pracovníků PMS, se kterými jsem uskutečnila 9 rozhovorů, a klientů PMS, se kterými jsem uskutečnila 6 rozhovorů. Ucelený obraz o práci s klienty jsem si dotvořila také pozorováním v jednotlivých odděleních tohoto střediska. Další kapitola pojednává o zpracovávání a interpretaci získaných dat.

5. Analýza rozhovorů a interpretace výsledků výzkumného šetření

Nejdříve bych krátce popsala jednotlivé klienty, kteří mi poskytli rozhovor a tvoří můj výzkumný vzorek.

K1 - spáchala zločin zneužití pravomoci úřední osoby (v rámci svého pracovního zařazení umožnila jiným páchat trestný čin krácení daně a cla a přijímala úplatky) a byla potrestána odnětím svobody na 3 roky podmíněně. Výkon trestu měla odložen podmíněně na zkušební dobu v trvání 5 let s dohledem probačního pracovníka. Trestnou činnost páchala, protože se naskytla příležitost. Bylo prý normální na jejím pracovišti si takto „pomáhat“.

K2 - vykonává trest obecně prospěšných prací, opakovaně řídil pod vlivem alkoholu, což nepovažuje za závažné. Trestnou činnost, jak říká, páchá z vlastní hlouposti.

K3 - byl ve výkonu trestu odnětí svobody za spáchání úvěrového podvodu, padělání platebního prostředku, když se nedařilo jeho firmě. Je ve velmi špatném psychickém stavu, má deprese, s tím se pojí další zdravotní problémy. Trestnou činnost páchal z důvodu krachu firmy.

K4 – působí dojmem slušné paní, ale zadlužila se kvůli podnikání a dluhy nesplácela. Byla podmíněně odsouzena s dohledem, splácí dluh.

K5 - páchá trestnou činnost (hlavně krádeže) opakovaně z důvodu nedostatku financí, byla drogově závislá, což označuje za hlavní důvod páchání trestné činnosti. Finanční problémy řeší i v současné době a jsou mimo jiné spojeny s návratem jednoho z dětí (není zcela jasné, kolik má klientka dětí – pozn. autorky) z pěstounské péče zpět k matce (stěhování do většího pokoje, kroužky pro dceru). Opakovaně byla z různých důvodů ve výkonu trestu odnětí svobody.

K6 - neplatil výživné, zneužíval návykové látky, konkrétně heroin. Drogy také označuje za hlavní důvod páchání trestné činnosti. Nyní působí jako terénní pracovník pro organizaci Progressive o. p. s. Je podmíněně odsouzen s dohledem, splácí dluh. V minulosti byl ve výkonu trestu odnětí svobody.

Tab. č. 2: Výzkumný soubor – klienti PMS

	pohlaví	věková skupina	vzdělání	u PMS Poprvé/vícekrát	ve výkonu trestu odnětí svobody ano/ne
K1	žena	60 – 70 let	SŠ s maturitou	poprvé	ne
K2	muž	20 – 30 let	ZŠ	vícekrát	ne
K3	muž	50 – 60 let	VŠ	poprvé	ano
K4	žena	30 – 40 let	SŠ s maturitou	poprvé	ne
K5	žena	40 – 50 let	SŠ bez maturity	vícekrát	ano
K6	muž	30 – 40 let	ZŠ	vícekrát	ano

Zdroj: vlastní

Tab. č. 3: Výzkumný soubor – pracovníci PMS

	pohlaví	oddělení	počet let u PMS
P1	žena	Oddělení Zprostředkování řešení konfliktů a pomoci obětem trestných činů	13 let
P2	muž	Oddělení Parole a domácího vězení	17 let
P3	žena	Oddělení Zprostředkování řešení konfliktů a pomoci obětem trestných činů	11 let
P4	žena	Oddělení Probace	14 let
P5	žena	Oddělení OPP	4 roky
P6	žena	Oddělení OPP	20 let
P7	žena	Oddělení Parole a domácího vězení	2,5 roku
P8	žena	Oddělení Probace	14 let
P9	žena	Oddělení Probace	4 roky

Zdroj: vlastní

5.1 DC1 Zjistit, jaká je celková péče o klienta v PMS.

Zájem ze strany klientů o PMS a spolupráci s probačním pracovníkem mapuje první dílčí cíl (DC1).

Náplň tohoto cíle jsem zjišťovala pomocí následujících tří otázek: **Co oceňujete na PMS nejvíc?; S čím vám PMS nedokáže pomoci?; Jak si představujete ideální spolupráci s probačním pracovníkem?**

V případě první otázky panovala u klientů poměrně shoda. Jednoznačnou odpovědí bylo, že je to vstřícné, slušné, neodsuzující, empatické jednání pracovníka a zájem o osobu klienta. I když u tří z nich s dovětkem, že je to obtěžuje sem chodit, berou to jako povinnost.

Informant K1 říká: „*Vždycky, když sem přijdu, tak si se mnou pani povídá, zeptá se, jak se mám, mám pocit, že má zájem. Ptá se taky na rodinu, na moje pocity, rozebírali jsme spolu například, jak mi vadilo, když ty, co to udělali se mnou (trestný čin - pozn. autorky), tak se po nich nevymáhala škoda jako po mně.*”

K3 například ocenil i telefonickou komunikaci, která se odehrála předtím, než mu byla přidělena probační pracovnice, ke které chodí.

Že oceňují i kontrolu, protože, jak často říkali, potřebují nad sebou bič, potvrzuje i názor K5: „*Snaží se mě vést, abych řešila problémy, které bych jinak neřešila.*“

Jak to vidí pracovníci, je patrné například z výpovědi P3, která vyzdvihuje důležitost poradenství, o kterém hovořila většina z oslovených pracovníků: „*Podle mě hlavně pomáhá se zorientovat v povinnostech, aby klient své pohledávky začal řešit, poskytnout mu právní rady, ukazovat jiné možnosti, jak žít, poskytnout mu informace i o dalších organizacích, které jim můžou pomoci – Rubicon, Sananim apod.*“ Další zmiňovali například ještě pomoc klientovi navázat vztah s poškozenými, pomoci zvládnout alternativní trest, poskytnout mu náhled na jeho situaci, aktivně mu naslouchat, a tím mu povinnost navštěvovat středisko PMS zpříjemnit.

Ze svého pozorování mohu zájem o klienta potvrdit. K3 přišel ve značně nestabilním psychickém rozpoložení, pracovnice se ho snažila uklidnit, doporučila psychologa.

Podle Šterna a kol. (2010) jsou základními pilíři probační práce kontrola a pomoc. Je to zároveň kontrola chování pachatele u dohledu a zároveň odborné vedení a pomoc pachateli s címkoli, co ho nasměruje vést řádný život.

Pouze jeden z oslovených pracovníků (P2) viděl poslání Probační a mediační služby pouze v kontrole: „*Pracuje z pověření soudu a vykonává soudem navržený dohled, dohlížíme, kontrolujeme, někoho můžeme nasměrovat na další organizace, jsme zprostředkovatelé pomoci, ale je to kontrolní práce.*“ Na otázku S čím klientům PMS nedokáže pomoci? odpovídá: „*Není relevantní, nejsme nastaveni na pomáhání*“. Jinak oslovení pracovníci zmiňovali, že se jedná také o pomoc. Zde jsem se zamýšlela nad tím, zda tato odpověď je dána tím, že P2 je muž, zatímco ostatní osoby, které práci PMS označovaly také jako pomoc, jsou ženy. Zda je to náhoda, nebo se názory dle pohlaví informanta skutečně liší. Bohužel jsem nemohla kvůli koronavirové pandemii uskutečnit druhou sadu rozhovorů, a tudíž jsem si hypotézu, že by to tak mohlo být, nepotvrdila.

To, že jsou pracovníci PMS spíše zprostředkovatelé pomoci, než její nositelé, se odráželo i v odpovědi na otázku: **S čím vám PMS nedokáže pomoci?** Čtyři z oslovených pracovníků uvedli, že klientům nemohou najít práci, ale pouze předat kontakt na organizaci, která jim s tím může pomoci, nemohou řešit jejich finanční situaci nebo závislost na návykových látkách, zde také pouze předávají kontakt. V pěti případech se objevila odpověď, že pokud klient nechce sám si pomoci, nepomohou mu.

Dále ještě zmiňovali rodinnou situaci. P6 uvedla: „*Nemůže mu pomoci změnit, že nemá rodinné zázemí, měl špatné dětství, špatné rodiče...*“ Zajímavé je, že informanti z řad klientů odpověděli na tuto otázku pouze tři. Ostatní váhali a nemohli přijít na vhodnou odpověď.

K1 odpověděla: „*Asi ty moje pocity nezmění, cítím se blbě, nikdy jsem neměla problém se zákonem, až teď. Byla to kolektivní práce, to co jsem udělala a vadí mi, že se škoda po těch ostatních nevymáhá tak, jako po mně.* (odsouzení byli ještě 2 kolegové – pozn. autorky), *nedaří se mi na to zapomenout, je mi z toho špatně. Děti mi to občas vyčítají. Říkají: Kdybys to tehdy neudělala, tak bys...Ano, zavařila jsem si tím, ale co už teď nadělám.*“

Také K3 vnímá, že jeho psychické rozpoložení asi pracovníci PMS nezmění. „*Ty moje psychický problémy mi asi nemůžou vyřešit. Mám přes 13 let depresi, 2 pokusy o sebevraždu, na životě mi nezáleží.*“

Naopak velice pragmatický názor má K6: „*Nepřipadá mi, že by mi měli s něčím pomáhat. Chodím sem z donucení, štve mě to. Ale chápu, že si za to můžu sám.*“

Z odpovědí na otázku „**Jak si představujete ideální spolupráci s probačním pracovníkem?**“ vyplynulo, že téměř všichni jsou s nastavením spolupráce, tak jak je to v PMS nyní, spokojeni.

K1 říká: „*Nějakou ideální představu nemám, takhle mi to asi vyhovuje, chápu, že nemají čas se každému moc věnovat, je jich málo, slyšela jsem, ale jak jsem řekla, moc to ani nepotřebuju.*“

K2 to také vyhovuje: „*Je vstřícná, dá se s ní celkem o všem mluvit, ale není co rozebírat, zas tak moc to nepotřebuju, nemám závažný trestný čin.*“ (k bagatelizování trestné činnosti v jejich hodnocení docházelo celkem často – pozn. autorky).

I z ostatních výpovědí vyplynulo, že je pro ně důležitý neodsuzující, lidský přístup, který k nim v podstatě pracovníci PMS zachovávají.

Důležité je, aby kvalitní spolupráce byla vzájemná, proto otázka pro pracovníky zněla: „**Jak si představujete ideální spolupráci s klientem?**“ Zde se pracovníci vesměs shodovali, že ideální spolupráce je v případě, že se klient snaží: komunikuje, plní podmínky dohledu – zvedá telefon, dodržuje termíny dostavování se na schůzky ve středisku PMS, má u sebe doklady, je v kontaktu s úřady, je aktivní při hledání práce, řeší svoji finanční situaci. Tři informanti - pracovníci v odpovědi naznačili, že na ideální spolupráci mohou mít také svůj podíl. P6 říká: „*Klient k nám přichází, protože je něco špatně. Ideální spolupráce je taková, když se to daří změnit, pomůžu mu a on se tak posune někam dál, když už nepáchá další trestnou činnost.*“ P1 s tímto tvrzením také souhlasí. Kromě toho, že by měl klient samozřejmě plnit podmínky

dohledu, což je základ, dodává: „*Takovou, jakou bude klient hodnotit jako přínosnou.*“ Nebo P7 doplňuje: „*Měl by mít ve mě důvěru, nechodit sem z donucení, dobrá spolupráce spočívá v tom, že najdeme společnou řeč.*“

Z mého pozorování vyplynulo, že pracovníci opravdu mají nehodnotící, empatický přístup, ale zároveň nezapomínají na svoji kontrolní činnost, což vyplývá většinou ze shrnutí povinností klienta na konci schůzky. P8 například své klientce připomíná: „*Příště se zeptám, kde jste se pokoušela hledat práci.*“ Přidává pochvalu: „*Vy máte výhodu v tom, že jste si udělala kurz vaření.*“ A dodává: „A budu chtít vidět vaši nájemní smlouvu.“

5.2 DC2 Zjistit, jakým způsobem PMS pomáhá klientům po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody

Tento cíl je tedy úzce zaměřen na ty klienty PMS, kteří byli ve výkonu trestu odnětí svobody. Z mých šesti informantů z řad klientů to byli pouze tři. Na náplň tohoto cíle jsou zaměřeny 2 otázky: **Pokud jste byl/a ve výkonu trestu, co Vám nejvíce pomohlo při návratu do běžného života? Pokud Vám nějak pomohla i PMS při návratu do běžného života, jakým způsobem?**

Zde asi nelze opominout význam rodinných příslušníků. K3 k tomu uvádí: „*Že se podařilo bratrovi zachránit mi byt, když jsem byl ve výkonu trestu, že všechny tři děti ke mně mají pozitivní vztah, berou na mě ohled, řekly mámě, že nemůžu platit vysoké výživné, a taky to, že mi Beta (resocializační program Centra sociálních služeb Praha - pozn. autorky) sehnala práci.*“ Význam rodinných příslušníků vyzdvihuje i K5: „*Pomohlo mi hlavně to, že jsem měla práci, dcera, přítel, že se na mě nevykašlal, i když teď už spolu nejsme.*“ I třetímu klientovi nejvíce pomohla nejvíce rodina, hlavně syn. „*Docházelo mi, že mám za něj zodpovědnost, výživné na něj platili moji rodiče, to už jsem nechtěl. A pak asi to dobrovolnictví, že někomu pomáhám (v organizaci Progressive - viz výše).*“ Zde si můžeme všimnout dalšího aspektu, a sice že důležité je také někam se posunout, získat nějaké lepší sebehodnocení apod.

Na druhou otázku odpověděl kladně pouze jeden klient - K3: „*Můžu si tady o všem popovídat, vědí o mně všechno, tak se nemusím stydět. Jinak to tajím, že jsem seděl.*“ Ostatní význam PMS nepřikládají, i když tuto organizaci berou pozitivně. Jak již bylo uvedeno výše, někdy jako bič, který nad sebou potřebují.

Pro více informací jsem si tedy opět musela vypomoci informanty z řad pracovníků, přestože ne všichni pracují s klienty propuštěnými z výkonu trestu odnětí svobody.

Na prvním místě uváděli také rodinu, zázemí. P6 k tomu říká: „*Podpora organizací, rodina, jestli má zázemí – to je jednička.*“ Na tom se shodli v podstatě všichni. P9 doplňuje: „*Zasítování, aby se měli na koho obrátit, rodina, známí, kurátor, neziskovky.*“ Pocit vlastní hodnoty a důležitosti zmiňovala P4: „*Pokud se mají kam vrátit, zaměstnání, bydlení, roli hraje také věk, spousta klientů začala fungovat od 30 let, důležité je, pokud mají někoho, kdo jim dá hodnotu, vzbudí v nich pocit zodpovědnosti, ale to platí u těch, kteří nejsou psychopati.*“

Zdali může pomoci i PMS, viděli pracovníci o něco pozitivněji, než klienti, také však k tomu byli spíše skeptičtí. P1 uvedla: „*Mohla by pomoci naslouchajícím, respektujícím přístupem, jednat s nimi jako se slušnými lidmi, oceňovat je za to, co udělali dobře...*“ Podle P2 to záleží na konkrétním pracovníkovi a klientovi, jak se snaží. „*Respektující přístup a přísun informací, zodpovězení otázek, ale nevím, jestli to neberou jako samozřejmost.*“ uváděla P4. A P7 doplnila v podobném duchu: „*Většinou nás kritizují, že jsme kontrola, ale můžeme jim pomoci přístupem.*“

5.3 DC3 Zjistit, jakým způsobem pomáhá klientům mediace?

Na mediaci panoval mezi oslovenými jednoznačný názor - má smysl a je přínosná. Z klientů se jí zúčastnili pouze tři. Jeden (K2) má trochu rozporuplný názor, ale její smysl nevyklučuje. Říká: „*Bylo s ní (oběti - pozn. autorky) možný o problému mluvit, z mého pohledu to nebylo splněno, jako že bysme mluvili o všem, nechtěl bych to opakovat to setkání, ale podle fotek jsem viděl, co jsem provedl, a uvědomil jsem si to.*“ K3 mediaci hodnotí takto: „*Omluvil jsem se, peníze dostal, nevím, jestli odpustil, ale udělal jsem maximum. Můžu to teda hodnotit kladně, měl jsem možnost se omluvit a vypadalo to, že druhá strana omluvu přijala. Celkově to bylo pro mě těžký, styděl jsem se o tom mluvit.*“ K4 shrnuje pocity z mediace takto: „*Tak nějak jsme si to vyříkali, já jsem řekla, že se budu snažit všechno splatit, i když to nebude lehký. Ale snad mě aspoň pochopila trošku. Těžký to pro mě zas tak nebylo.*“ Z oslovených pracovníků na tuto otázku odpověděli všichni kromě jedné pracovnice, která se nevyjádřila z důvodu malé zkušenosti s touto metodou. Obecně pro všechny informanty platila malá zkušenosti s mediací, protože o ni není zase až tak velký zájem, ale její smysl a účinnost nebyly nikým zpochybnovány. P2 například řekl: „*V projektu Křehká šance se doporučovalo, aby součástí bylo, že by se k podmíněčnému propuštění pachatele měla vyjádřit i oběť, jen 2 oběti přišly, odsouzený byl rozklepaný v té době, brečel, omlouval se, ale může to pomoci oběma stranám.*“ P3 k tomu uváděla: „*Začne pracovat svědomí, pokud nejsou úplní psychopati, omluví se, že nevěděli, že až tak to oběť zasáhlo; někdy je to účelové, ale těm mediaci neumožňujeme, je tu velká potřeba*

omluvit se, říct svůj pohled, říct, proč se to stalo, například autonehoda, možnost to odčinit, zaplatit finanční náhradu, stejné je to i z poškozené strany - potřeba vyjádřit se k tomu.“

5.4DC4 Zjistit, jestli má PMS nějaký vliv na to, aby se klient k trestné činnosti již nevrátil

Zde jsem se klientů (a podobně i pracovníků) ptala: **Co vás nejvíce motivuje, abyste se nevrátil k trestné činnosti? Jakým způsobem to podle vás může ovlivnit PMS?**

Na tuto otázku odpověděli všichni klienti i pracovníci. Většina dotázaných z řad klientů uváděla osoby, které jsou pro ně nejdůležitější: rodinu, děti, partnera. Podle názoru pracovníků je nejdůležitější motivací klienta nedostat se do vězení nebo se do něj nevrátit. Tuto odpověď jsem zaznamenala pětkrát. P2 říká: *„Pobyt ve výkonu trestu je nejvíce děsí. Jsem příznivcem alternativních trestů, ale kriminál je mnohem účinnější než vršení alternativních trestů, nic si z toho nedělají.“*

Jiný názor má P4. *„Když si vybuduji život, který by trestnou činností ohrozili. Jsou dva typy klientů: 1. kriminální činnost je pro ně běžný způsob života, jsou adaptovaní na kriminál, 2. běžní lidé – obrovská motivace je, když se jim povede něco zlepšit v životě – rodinné vztahy, abstinovat. Práce není cíl, ale spíš prostředek, také reakce okolí je ovlivňují, vybudují si pozici. Jeden klient mi řekl: Kdyby mě zavřeli, tak se musím odstěhovat.“* Podobný názor má i P6 *„Životní změna, někdo je ocení, najdou si partnera, o kterého stojí, když mají co ztratit – něco mají a to je motivuje si to udržet nebo už jsou unavení – ti staří.“*

Jak už bylo uvedeno výše, PMS může pomoci empatickým, neodsuzujícím přístupem, zájmem o klienta, ale že by však měla vliv na neopakování trestné činnosti klientů, si nemyslel bohužel nikdo z oslovených. Dokladuje to i skutečnost, že mnoho klientů je u PMS opakovaně.

5.5DC5 Zjistit, jaké další projekty související s PMS se problematikou zařazení pachatelů do běžného života zabývají. Zjistit, čím jsou pro klienty PMS zajímavé

Na otázku jestli byli v nějakém dalším projektu nebo programu, který pomáhá lidem s trestní minulostí, odpověděli kladně 4 klienti.

„Akorát mi tady pomáhali přes Rubikon sehnat práci. Mám dluhy, musím uhradit náhradu škody, mám důchod, ale to nestačí, tak jsem z toho byla nervózní, jestli něco seženu, ale pak se ukázalo, že to není až takový problém něco sehnat,“ říká K1. (Tuto klientku jsem krátce na to zahlédla prodávat v papírnictví na Hlavním nádraží v Praze – pozn. autorky)

„Byl jsem, lidem to pomohlo, ale mně ne, Kostka?, Krychle? (zřejmě myslel Rubikon – pozn. autorky), věnovalo se to hledání práce,“ říká K2.

„Účastnil jsem se resocializačního programu Beta,“ sděluje svou zkušenost K3, „sehnali mi práci, shánějí případně i bydlení, ale to jsem měl.“

Kladně se k této otázce vyjadřuje také informant K6 *„Poslali mě do Rubikonu. Byl jsem v hrozný situaci. Bral jsem drogy, neměl jsem na nájem... Sehnali mi práci a pak se mi začalo trochu dařit. Ta práce je hlavní, řekl bych. A taky to, že jsem tam potkal jiný lidi.“*

5.6 Další skutečnosti, které vyplynuly z výzkumného šetření

V úvodu této části práce jsem zmínila, že jsem se snažila zapisovat si vše včetně nejasností, které jsem si ještě plánovala objasnit nebo doplňujících otázek, které mě k danému tématu napadaly a bylo třeba na ně dohledat odpovědi. Povšimla jsem si, že v rozhovorech, které jsem s pracovníky vedla, bylo vícekrát zmiňováno, že uvedené platí, pokud nejde o psychopaty. Dnes už tento výraz není používán, používá se pojem pachatel s poruchou osobnosti a chování. Ale jak s nimi tedy pracovat?

Podle Čírtkové (1998) u některých typů pachatelů je možné se odvolávat na morální hodnoty, svědomí nebo pocity viny, tj. apelovat na kladné stránky osobnosti, toto je však nereálné u pachatelů s poruchou osobnosti a chování, u kterého se předpokládá značný podíl osobnosti na kriminálním jednání. Jedinec s touto diagnózou se projevuje svéráznými, nápadnými a zvláštními způsoby chování a prožívání. Některé vlastnosti, které běžně v osobnosti nalézáme, u člověka s touto poruchou chybí anebo jsou příliš intenzivní (např. nadměrně vystupňovaná agresivita). Pro pracovníky pracující s lidmi s kriminální minulostí není zas tak těžké tento typ lidí odhadnout. Jednání s tímto typem lidí je obtížné v běžných životních situacích, a tím více pak v závažných situacích vznikajících v souvislosti s uplatňováním práva. Při vyšetřování, soudním projednávání i při výkonu trestu patří k nejproblémovějším pachatelům. Je nutné nalézt účinný způsob komunikace. Dobrá vůle ze strany pracovníků bývá chápána spíše jako projev slabosti. Každé zaváhání nebo nedůslednost bývá okamžitě využívána k jejich vlastnímu prospěchu. (Čírtková, 1998)

O nalezení správného způsobu komunikace s tímto specifickým druhem pachatele hovořila i má informatika P3. Hlavní nástroj probačního pracovníka jsou v tomto případě komunikační schopnosti, které mohou být zdokonaleny prostřednictvím pravidelných školení, kde jsou pracovníci mimo jiné poučováni o bezpečnostních rizicích. Neexistují specifika práce s touto skupinou, nedá se to zobecnit, je potřeba k nim přistupovat individuálně, pomáhá trénink,

zkušenost. „*Používáme techniku aktivního naslouchání, naučené vzorce jednání, je nutné správně klást otázky, aby nebyl klient vyprovokován, znát techniky, jak ho zklidnit,*“ říká P3. V případě, že by pracovník přece jen měl obavu o svoji bezpečnost, může si přibrat na pomoc kolegu, případně požádat některého z kolegů o výměnu klienta. Zde vyvstala další otázka, která nebyla tématem této práce, ale kterou by stálo za to ještě prozkoumat, a sice zajištění bezpečnosti pracovníků PMS.

Dále informanti zmiňovali především dvě organizace, které nejvíce pomáhají lidem s trestní minulostí, a sice RUBIKON Centrum a resocializační program Beta, který funguje pod organizací Centrum sociálních služeb Praha. Rozhodla jsem se tyto organizace prozkoumat lépe.

Kromě toho, co je uvedeno v teoretické části této práce, mohu uvést následující. Rubikon centrum oslavilo v roce 2019 čtvrtstoletí své existence a také čtvrtstoletí restorativní justice v České republice. V období nouzového stavu otevřeli „krizové okénko“ pro zájemce o poradenství, potravinovou pomoc či podporu v komunikaci s úřady.

Rozhovor mi poskytla paní PhDr. Gabriela Hendlová, garantka vězeňských programů, ve kterém například říká, že jejich práce pro klienty nespočívá jen ve spolupráci se zaměstnavateli, kteří jsou ochotni zaměstnávat klienty s trestní minulostí a mají tak možnost klientům zprostředkovat zaměstnání, ale že v oblasti zaměstnání pomáhají klientovi tzv. „od začátku do konce“. Se sepsáním životopisu a motivačních dopisů, s přípravou na pohovor, s tím, jak mluvit o své trestné činnosti, až po nalezení práce. Následně klienty doprovázejí při adaptaci v zaměstnání. Ve spolupracujících věznicích i na svobodě provozují tzv. pohovory nanečisto, při kterých si klienti zkusí s reálnými zaměstnavateli, co obnáší pracovní pohovor. Může se stát, že přímo při této akci zájemce práci reálně získá.

PMS je dlouhodobým partnerem této organizace, a to jak v oblasti klientské práce, tak v oblasti prosazování systémových změn. Odkazuje na RUBIKON klienty, kteří potřebují pomoc právě v těchto dvou hlavních oblastech, a sice při hledání zaměstnání a řešení dluhů, a navzájem spolu komunikují.

Práce Rubikonu není jen o nalezení zaměstnání a splácení dluhů. Je o podpoře, pocitu bezpečí a vědomí, že klienti na to nejsou sami.

Celý rozhovor je uveden v Příloze č. 3.

Další organizaci, kterou informanti zmiňovali, bylo Centrum sociální služeb Praha – konkrétně resocializační program Beta, ale pod tímto centrem funguje programů více.

Zajímala mě také osoba paní Zuzany Stancové, vedoucí pracoviště Resocializační a reintegrační programy (RRP). Hovořili o ní nejen pracovníci PMS, ale také jedna klientek, která byla podmíněně propuštěna z výkonu trestu odnětí svobody pro trestný čin vraždy, prohlásila. „*O tom (o činu, který spáchala - pozn. autorky) jsem dokázala mluvit jenom s paní Stancovou, protože jsem si s ní sedla.*“ Pomyslela jsem si, že paní Stancová to zřejmě s klienty umí a rozhodla jsem se ji také požádat o rozhovor. Zastihla jsem ji mezi dvěma schůzkami s věznicemi na skypu, a přestože má stále napilno, poskytla mi krátký rozhovor.

O spolupráci svého pracoviště a PMS říká: „*S ohledem na skutečnost, že vznikaly ve stejné době a jejich činnost je realizována již 20 let máme mnoho společného. Spolupráce je letitá, intenzivní a naše agendy se přímo propojují.*“

Existují dvě základní roviny jejich vzájemné spolupráce:

1. případová – realizace odborných programů pro výkon alternativních opatření (resocializační program (RP) pro podmíněně odsouzené Alfa a resocializační program pro podmíněně propuštěné Beta (i pro odsouzené ve výkonu trestu odnětí svobody, kteří se připravují na podání žádosti o podmíněčné propuštění – to je přípravná fáze RP Beta).

2. spolupráce v oblasti vzdělávání pracovníků PMS, odborné semináře, konference, workshopy apod.“

Jsou v úzkém spojení s konkrétním probačním úředníkem, který realizuje u klienta, který je zároveň jejich klientem, uložený dohled, spolupracují na řešení oblastí, které jsou u konkrétního klienta vyprofilovány.

Na otázku „**Co na vašich službách klienti nejvíce oceňují?**“ Zuzana Stancová odpovídá: „*Je to naše stabilita, to že jen neslibujeme, ale konáme, a to, co slíbíme, splníme (například pomoc při zajištění zaměstnání, bydlení, řešení osobních problémů apod.). To, co udělat ihned nelze, nebo to není v naší kompetenci, se snažíme ošetřit jinak, případně zajistit jinde (psychiatrická opatření, finanční pomoc apod.). Dále klienti oceňují dostupnost služeb, které nabízíme, najdou nás kdykoliv (kancelář, telefon, email, nyní i skype). Dobře reflektují i přístup „profesionalita s lidskostí“. Co se týká programů pro sociální okolí, tak tam se ve zpětných vazbách nejvíce objevuje pozitivní hodnocení podpory, naslouchání, pomoci řešit problematiku, přijetí bez*

předsudků. Pozitivně je také hodnoceno „doprovázení“ a podpora při složitých situacích při začleňování po dlouhém výkonu trestu, jak pro propuštěného, tak pro jeho blízké. “

Ohledně klientů s poruchou osobnosti a chování, se kterými je nutný specifický způsob práce, Zuzana Stancová říká, a v podstatě se shoduje s její informantkou P3, že je k nim potřeba přistupovat vždy individuálně. *„Vždy však dle potřeb, rizik, povahy skutku, osobnosti, předpokladů k jednání a chování, s ohledem na postoje a myšlení jednotlivých klientů. Je nutné mít „scénář“ práce, plán, kdy, jak, co a proč řešit, umět s klientem „postavit příběh“, jeho varianty, umět pracovat s výkyvy, potřebami i riziky konkrétních osob, umět plánovat i krizové scénáře a řešení vzniklých situací.“*

Co se týče nápravy klienta a neopakování trestné činnosti, Zuzana Stancová věří v alternativní opatření a tuto „víru“ předává i svým klientům. Poznala mnoho klientů, kteří zařazení do společnosti bez recidivy za stabilní, kvalitní podpory a odborného působení zvládli. *„Není málo těch, kteří jsou třeba již dlouho na svobodě a žijí pěkné plnohodnotné životy. Podstatná je práce se silnými a slabými stránkami klientů. Pro život je velice důležité mít základní jistoty, zázemí a prostor pro seberealizaci. Je však potřeba dívat se na vše realisticky, budou vždy tací pachatelé, kteří budou cyklicky žít stejně, budou žít mimo normy společnosti a pravděpodobně se jim tak nikdy nepodaří zvládnout proces resocializace tak, aby se bez obtíží zařadili do běžného života. Takové občany má každá společnost.“*

Celý rozhovor je v příloze č. 4.

5.7 Shrnutí

Z rozhovorů s klienty vyplynulo, že většinou berou návštěvy ve středisku Probační a mediační služby jako svou povinnost, ale oceňují i lidský, vstřícný, neodsuzující přístup, který k nim zde pracovníci mají, a cenné rady, které jim poskytují. I já mohu potvrdit, že jsem při svém pozorování takový přístup zaznamenávala. Pracovníci kromě kontroly, která je daná hlavně zákonem o PMS, vidí své poslání také v pomoci klientům. Bohužel nemohou najít klientům práci nebo bydlení, dostat je z dluhů, závislosti na návykových látkách, zde pouze předávají kontakt na další organizace, které mohou pomoci více, ale i ty by málo zmohly, pokud by se o nápravu své složité situace nepostaral především klient sám. Dvěma organizacím, se kterými PMS spolupracuje především, jsem se věnovala podrobněji. S nastavením spolupráce tak jak je to v PMS nyní, jsou obě strany vesměs spokojeny. Ideálním klientem je ten, který plní podmínky dohledu, dostavuje se na schůzky, s pracovníkem najde společnou řeč, má zájem řešit například náhradu škody, kterou způsobil. Z informací uvedených klienty vyplynulo, že

ze špatné situace, do které se dostali, viní nejvíce sebe (i když někteří si myslí, že nespáchali závažné trestné činy) a přebírají za své skutky odpovědnost. Nejdůležitější věcí, která by je měla donutit vést řádný život, je rodina, blízcí lidé, nejčastěji děti. Pracovníci také zmiňovali jejich obavu z trestu odnětí svobody. Specifickou skupinou jsou klienti s poruchou osobnosti a chování, ke kterým je potřeba přistupovat individuálně. Všichni moji informanti – klienti byli na 100 % přesvědčeni, že už se do podobné situace nedostanou. Zkušenosti pracovníků však hovoří o opaku, řada pachatelů se k trestné činnosti vrací a jsou tak klienty Probační a mediační služby opakovaně.

Závěr

Bakalářská práce se skládá z dvou hlavních, na sebe navazujících částí, teoretické a empirické. Teoretická část vychází z prostudované odborné literatury a slouží především pro přehled a pochopení činnosti Probační a mediační služby. V empirické části jsem se věnovala vlastnímu výzkumnému šetření na pracovišti PMS pro Prahu, kde jsem uskutečnila 9 rozhovorů s pracovníky a 6 rozhovorů s klienty, abych měla zmapován pohled obou skupin na danou problematiku.

PMS byla založena na principech restorativní justice a jednou z jejích náplní je dohlížet na výkon alternativních trestů. S názorem, že někdy je lepší odsouzeného podmíněně propustit a uložit mu další opatření, lze souhlasit, ale z výzkumného šetření vyplynulo, že pracovníci byli k vršení alternativních trestů spíše skeptičtí, často prosazovali názor, že se řada pachatelů nejvíce obává trestu odnětí svobody a někdy je nenapraví vůbec nic. Bylo by jistě vhodné podrobně prozkoumat význam alternativních trestů pro pachatele i společnost.

Bohužel není statisticky sledované, kolik klientů PMS se k trestné činnosti navrací. Policejní i soudní statistiky uvádějí pouze podíl recidivistů na celkovém počtu stíhaných či odsouzených osob, avšak nelze z nich odvodit, jaké konkrétní tresty či jiná opatření byly vůči těmto jedincům v minulosti uplatněny. Co se týče podílu recidivistů na celkovém počtu stíhaných a vyšetřovaných osob dle vybraných druhů kriminality v letech 2000–2015, lze v obecné rovině konstatovat, že z policejních statistik je zřejmý vzrůstající trend tohoto podílu u většiny z vybraných druhů kriminality. (Rozum a kol., 2016) Podíl na snížení kriminality PMS podle mého názoru příliš nemá.

Z mého šetření, jehož výsledkem měla být odpověď na otázku **Zjistit, jak klienti PMS hodnotí podporu PMS**, vyplynulo, že její význam tkví především v kontrole a v pomoci klientům zlepšit jejich složitou situaci. Předá jim informace, umožní jim vhled do problému, se kterým

se potýkají, prostřednictvím předání kontaktů pomůže hledat práci, bydlení, řešit finanční problémy, drogovou závislost apod. Poskytne jim možnost vidět jejich situaci z jiného úhlu, dokáže ocenit jejich pokroky směřující k vedení řádného života. Přestože klientů na jednoho pracovníka je mnohem více, než by mělo být v ideálním případě [Podle Tomáška a kol. (2019) by maximální počet klientů na každého pracovníka neměl přesáhnout 53 osob, ale skutečnost je taková, že mají až 140 klientů], v rámci možností mají příležitost o problémech mluvit, což kvitují s povděkem i samotní klienti.

Já mohu ocenit provázanost a spolupráci PMS s dalšími organizacemi, klientům je tak poskytnuta kompletní pomoc, ale i vzájemnou pomoc pracovníků v rámci organizace. Z tabulky č. 3 vyplývá, že pracovníci PMS zde působí v pracovním poměru většinou dlouho, není zde zvýšená fluktuace, což je jistě také významný faktor, který přispívá ke stabilitě této organizace.

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Transformační tabulka dílčích cílů do tazatelských otázek.....	27
Tabulka č. 2: Výzkumný soubor – klienti PMS.....	31
Tabulka č. 3: Výzkumný soubor – pracovníci PMS.....	32

Bibliografie

VÁGNEROVÁ, Marie. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, s. r. o., 2014. 816 s. ISBN 978-80-262-0696-5

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Kriminální psychologie*. Praha: Eurounion, 1998. 256 s. ISBN 80-85858-70-3

MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Sociální práce v praxi. Specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál, s. r. o., 2005. 352 s. ISBN 80-7367-002-X

ROZUM, Jan a kol. *Efektivita trestní politiky*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2016. 106 s. ISBN 978-80-7338-164-6

ŠTERN, Pavel a kol. *Probace a mediace*. Praha: Portál, s. r. o., 2010., 216 s. ISBN 978-80-7367-757-2

ŠVARČÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, s. r. o., 2014. 386 s. ISBN 978-80-262-0644-6

TOMÁŠEK, Jan. *Zaměstnání jako faktor desistence*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2017. 174 s. ISBN 978-80-7338-166-0

TOMÁŠEK, Jan. *Rodinné skupinové konference*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019. 134 s. ISBN 978-80-7338-177-6

TOMÁŠEK, Jan a kol. *Probace jako efektivní nástroj snižování recidivy*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2016. 182 s. ISBN 978-80-7338-163-9

TOMÁŠEK, Jan a kol. *Probace a její efektivita pohledem pachatelů, veřejnosti a médií*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019. 144 s. ISBN 978-80-7338-183-7

TRACHTOVÁ, Zdeňka. *Při setkání pachatele s obětí emoce nekrotíme, říká šéfka mediální služby*. In: iDNES.cz [online] (16.10.2016) [cit. 2021-3-25]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/rozhovor-andrea-matouskova-reditelka-probacni-a-mediacni-sluzba.A161012_160103_domaci_zt

BAJER, Pavel. *Zrod Probační a mediální služby souvisí se zaváděním alternativních postupů - rozhovor s Pavlem Šternem*. Sociální práce/Sociální práce 4/2005 [online]. 2005, 174(3) [cit. 2021-3-25] ISSN: 1213-6204 Dostupné z: <https://socialniprace.cz/wp-content/uploads/2020/10/2005-4.pdf>

Koncepce rozvoje probace a mediace do roku 2025. [online]. Praha: Probační a mediální služba, 2017 [cit. 2021-3-23]. Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/762397/2017_Koncepce_PM_do_roku_2025.pdf/bd17324b-f3b7-4689-9418-760a03f92116

Výroční zpráva 2019. [online]. Praha: RUBIKON centrum, 2019 [cit. 2021-3-24]. Dostupné z: https://www.rubikoncentrum.cz/rubikon_vyrocní-zprava-2019/

Centrum sociálních služeb Praha. [online]. © nedatováno [cit. 2021-3-31]. Dostupné z: <https://www.csspraha.cz/resocializacni-a-reintegracni-programy>

Čt24. [online] 22.11.2019. © 1996 – 2021 [cit. 2021-3-31]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2984318-v-preplnenych-veznicich-je-mala-sance-na-napravu-rika-nejvyssi-statni-zastupce-zeman>

Probační a mediační služba ČR. [online]. © IT STUDIO s.r.o.: 2002-2021 [cit. 2021-3-31]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/trest-domaciho-vezeni/>

Probační a mediační služba ČR. [online]. © IT STUDIO s.r.o.: 2002-2021 [cit. 2021-3-31]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/restorative-justice-strategies-for-change/>

Mezinárodní vězeňské společenství, z. s. [online]. Dostupné z: <http://mvs.cz/>

RUBIKON Centrum, z. ú. [online]. © 2021 - RUBIKON Centrum, z. ú. – nezisková organizace [cit. 2021-3-28]. Dostupné z: <https://www.rubikoncentrum.cz/>

Rozhovory s pracovníky PMS, Praha, květen 2020

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: Sbíрка zákonů České republiky [online]. © 2021 [cit. 2021-3-16]. Dostupné z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=40/2009&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). In: Sbíрка zákonů České republiky [online]. © 2021 [cit. 2021-3-16]. Dostupné z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=141/1961&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů; In: Sbíрка zákonů České republiky [online]. © 2021 [cit. 2021-3-16]. Dostupné z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=257/2000&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže); In: Sbíрка zákonů České republiky [online]. © 2021 [cit. 2021-3-16]. Dostupné z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=218/2003&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů); In: Sbíрка zákonů České republiky [online]. © 2021 [cit. 2021-3-16]. Dostupné z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=45/2013&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Seznam příloh

Příloha č. 1: Ukázka rozhovoru s informantem – klientem (K3).....	ii
Příloha č. 2: Ukázka rozhovoru s informantem – pracovníkem (P4).....	iv
Příloha č. 3: Rozhovor s PhDr. Gabrielou Hendlovou.....	vi
Příloha č. 4: Rozhovor se Zuzanou Stancovou.....	ix

Příloha č. 1

Ukázka rozhovoru s informantem - klientem (K3)

V souvislosti s jakým případem jste nebo jste dříve byl/a u PMS?

U PMS jsem poprvé. Spáchal jsem úvěrový podvod, padělání platebního prostředku, protože mi krachovala firma. Byl jsem ve vězení, teď jsem podmíněčně propuštěn s dohledem.

Co oceňujete na PMS nejvíc?

Vstřícné jednání, přístup pracovnice - má zájem, je milá, vyslechne mě, neodsuzuje. Celkově telefonická komunikace s PMS je příjemná – ještě v době, než se vše vyřešilo, kdo mě dostane, všichni vstřícní.

S čím vám PMS nedokáže pomoci?

Ty moje psychický problémy mi asi nemůžou vyřešit. Mám přes 13 let depresí, 2 pokusy o sebevraždu, na životě mi nezáleží. A mám i jiné zdravotní problémy, se srdcem například. Včera jsem zkolaboval, protože jsem pracoval přes noc. Teď jsem sem šel po schodech jenom do druhého patra a jsem tak zadejchanej.

Pokud jste byl/a ve výkonu trestu, co Vám nejvíce pomohlo při návratu do běžného života?

Děti - se synem máme pěkný vztah, mám pak ještě další 2 větší děti, stýkáme se, mají mě rádi. Pak mi taky pomáhá brácha. Například s placením nájmu, využil možnost odložit placení nájmu kvůli koronaviru.

Pokud Vám nějak pomohla i PMS při návratu do běžného života, jakým způsobem?

Můžu si tady o všem popovídat, vědí o mně všechno, tak se nemusím stydět. Jinak to tajím, že jsem seděl.

Pokud jste se zúčastnil/a mediace, jaký vliv na vás mělo setkání s obětí? Co je pro vás nejhorší obětí sdělovat?

Omluvil jsem, peníze dostal, nevím, jestli odpustil, udělal jsem maximum. Můžu to teda hodnotit kladně, měl jsem možnost se omluvit a vypadalo to, že druhá strana omluvu přijala. Celkově to bylo pro mě těžký, styděl jsem se o tom mluvit.

Co vás nejvíce motivuje, abyste se nevrátil k trestné činnosti?

Že se podařilo bratrovi zachránit mi byt, když jsem byl ve výkonu trestu, že všechny tři děti ke mně mají pozitivní vztah, berou na mě ohled, řekly mámě, že nemůžu platit vysoké výživné, a taky to, že mi Beta sehnala práci. Bohužel přítelkyně mi neodpustila, už se mnou nechce nic mít.

Jakým způsobem to podle vás může ovlivnit PMS?

Myslím, že to moc neovlivní. Ale vážím si toho, že ke mně mají vstřícný přístup.

Pokud jste nebo jste v minulosti byl/a v nějakém dalším projektu, který pomáhá podmíněčně odsouzeným nebo propuštěným, jak vám pomohl?

Účastnil jsem se resocializačního programu Beta. Sehnali mi práci, shánějí případně i bydlení, ale to jsem měl.

Příloha č. 2

Ukázka rozhovoru s informantem – pracovníkem (P4)

Co podle vás oceňuje klient na PMS nejvíc?

Že mu pomůžeme zorientovat se v trestním řízení, dáme mu nějaké rady, nasměrujeme je na jiné organizace, které jim pomůžou, podpoříme ho, aby fungoval v běžném životě. Neodsuzujeme a chováme se ke klientovi jako ke slušnému člověku. Taky klientům pomáhá, že se mohou trochu vyprávět, i když to tak úplně z časových důvodů nelze, je nás málo na tolik klientů, já jsem například dříve měla i 8 klientů denně.

S čím nedokáže PMS klientům pomoci?

Pokud klient nechce, tak nepomůže, nebo pokud má psychiatrickou diagnózu.

Jak si představujete ideální spolupráci s klientem?

Je otevřený komunikaci, nezkouší manipulační techniky, chce si nechat poradit. Chodí na schůzky a snaží se spolupracovat.

Co podle Vás nejvíce pomáhá klientům při návratu z výkonu trestu odnětí svobody do běžného života?

Pokud se mají kam vrátit, zaměstnání, bydlení, spousta klientů začalo fungovat od 30 let, pokud mají někoho, kdo jim dá hodnotu, vzbudí v nich pocit zodpovědnosti, platí u těch, kteří nejsou psychopati. U některých klientů je to těžké změnit se, funguje sociokulturní přenos běžného chování v rodině, nechápou například, že dělají něco špatně, je to více věcí dohromady, v rodině přebíráme pravidla, která nejsou popsána, funguje to i u adoptovaných dětí (rodinné konstelace).

Jakým způsobem může pomoci PMS klientovi při návratu do běžného života?

Přístup pracovníků, že je respektují, že mají někoho, kdo jim pomůže zorientovat se v situacích, se kterými si neví rady. Když nevím, odkážeme je na jiné organizace, které jim pomohou, zvlášť při hledání práce, bydlení.

V čem podle Vás klientům pomáhá mediace?

Tam, kde to proběhne, je to dobré, pokud tam člověk jde, uvědomuje si svoji vinu, úžasný efekt pro oba.

Co podle vás klienty nejvíce motivuje, aby se nevrátili k trestné činnosti?

Když si vybudují život, který by trestnou činností ohrozili. Jsou 2 typy K: 1. kriminální činnost je pro ně běžný způsob života, jsou adaptovaní na kriminál, 2. běžní lidé – obrovská motivace je, když se jim povede něco zlepšit v životě – rodinné vztahy, abstinovat. Práce není cíl, ale spíš prostředek, také reakce okolí je ovlivňují, vybudují si pozici. Jeden klient mi řekl: „Kdyby mě zavřeli, tak se musím odstěhovat.“

Jakým způsobem to podle vás může ovlivnit PMS?

Nemyslím si, že by to nějak zvlášť ovlivnila, ale důležité je neodsuzovat je, chovat se k nim jako ke komukoliv jinému, třeba je pochválit za nějaké pokroky, pochvalu většinou má rád každý, apod.

Příloha č. 3

Rozhovor s PhDr. Gabrielou Hendlovou, garantkou vězeňských programů z organizace RUBIKON Centrum, z.ú.

S čím vším dokážete klientům pomoci?

S klienty spolupracujeme jak ve výkonu trestu odnětí svobody (VTOS), tak i na svobodě. Ve VTOS je hlavním tématem příprava na bezpečné propuštění, po propuštění z VTOS pak stabilizace a integrace do společnosti. Odborné poradenství je zaměřeno vždy dle potřeby a zakázky konkrétního klienta, nejčastěji však obsahuje témata: řešení dluhů, hledání zaměstnání, celková sociální stabilizace (dávky, úřady, bydlení), obnovení vztahu s blízkými osobami, rodičovství a péče o děti, péče o zdraví (zajištění péče, řešení závislostí, řešení psychických problémů), trávení volného času.

Pro naše klienty na svobodě máme možnost přímé podpory – potravinová banka, proplácení jízdného či ubytování, výjezd z centrální evidence exekucí a jiných podpor, které mohou být nápomocné pro udržení „stabilního života“.

Pomoc při hledání zaměstnání a pomoc při řešení dluhů s sebou nesou mnoho dalších, mnohdy i větších témat.

V oblasti zaměstnání dokážeme klientovi pomoci, tzv. „od začátku do konce“ - se sepsáním životopisu a motivačních dopisů, jak se připravit na pohovor a jak mluvit o své trestné činnosti, až po nalezení práce. Následně klienty doprovázíme při adaptaci v zaměstnání. Spolupracujeme se zaměstnavateli, kteří jsou ochotni zaměstnávat klienty s trestní minulostí a máme tak možnost klientům zprostředkovat zaměstnání.

Ve spolupracujících věznicích i na svobodě provozujeme pohovory nanečisto, při kterých si klienti zkusí s reálnými zaměstnavateli, co obnáší pracovní pohovor. Může se stát, že přímo při této akci, zájemce práci reálně získá.

Umožňujeme klientům tzv. tréninková místa (časově omezený pracovní poměr určený klientům, kteří nejsou připraveni vstoupit na klasický trh práce), jedná se o pozice provozní asistent/ka v RUBIKON Centru, pomocný zahradník v našem komunitním centru a zahradě Kotlaska nebo další pozice u spolupracujících zaměstnavatelů. Klienti si při takové práci zkouší své možnosti, pomáhá jim to k zvýšení sebevědomí a také socializaci. 37 % pracovníků RUBIKON Centra má trestní minulost.

Při řešení dluhů pomáháme s mapováním a kontaktováním konkrétních exekutorů a dle zmapované výše dluhu a situace klienta navrhujeme řešení (exekuční srážky ze mzdy, osobní bankrot atd.). S klienty podáváme návrhy na osobní bankrot a následně je provázíme procesem insolvence.

Naše práce není jen o nalezení zaměstnání a splácení dluhů. Je o podpoře, pocitu bezpečí a vědomí, že na to nejsou sami.

S čím naopak klientům nedokážete pomoci?

Někdy se na nás obracují klienti se žádostí o právní poradenství, což je oblast, na kterou se samostatně nespécializujeme.

Taktéž nejsme odborníci v oblasti adiktologie, psychiatrie a psychoterapie. Jsou to leckdy služby, kterých by naši klienti rádi využili. Snažíme se aktivně vyhledávat možnosti u jiných organizací a následně s nimi spolupracovat.

Pokud s něčím nedokážeme pomoci, neznamená to, že konkrétní problém neřešíme. Snažíme se, aby všechna odvětví, dle potřeby, byla zajištěna a podporována náležitým způsobem.

Jsou Vaši klienti pouze lidé s trestní minulostí?

Ano, naši klienti, se kterými spolupracujeme, jsou pouze lidé s trestní minulostí. Nicméně mohou se na nás obracet taktéž blízcí odsouzených ve vězení, kteří potřebují poradit či pomoci – nabízíme rodinné poradenství.

Je nějaký typ klienta, kterému nedokážete pomoci? Pokud ano, jaký?

Z našeho nastavení se snažíme pomoci všem, kteří o to stojí. Není to až tak o nějakém „typu“ klienta. Cílem poradenství je podpora klienta v jeho životní změně a desistenci. Tudiž neumíme pomoci těm, kteří pro změnu rozhodnutí nejsou.

Jak spolupracujete s Probační a mediační službou?

PMS je naším dlouhodobým partnerem, a to jak v oblasti klientské práce, tak v oblasti prosazování systémových změn. PMS na naši organizaci odkazuje klienty, kteří potřebují pomoci zejména v oblastech hledání zaměstnání a řešení dluhů, naopak odborní poradci RC komunikují s probačními úředníky, pokud zjistí, že má klient uložený probační dohled, paroli nebo trest obecně prospěšných prací. V oblasti systémové změny spolupracujeme zejména v tématu přípravy osob ve VTOS na bezpečné propuštění a v odstranění system. překážek v integraci na svobodě.

Jak si představujete ideální spolupráci s klientem?

Ideální spolupráce má mnoho podob a každý by si ji uměl představit jinak. Nicméně výsledkem ideální spolupráce je spokojený klient, který desistuje a je stabilní ve své životní situaci.

Příloha č. 4

Rozhovor se Zuzanou Stancovou, vedoucí pracoviště Resocializační a reintegrační programy (RRP)

Jak Vaše organizace spolupracuje s Probační a mediační službou?

Centrum sociálních služeb Praha (CSSP) je velkou organizací s mnoha detašovanými pracovišti, která jsou zaměřená na různé cílové skupiny klientů (např. osoby bez přístřeší, duševně nemocné osoby, oběti domácího násilí apod.). Není tedy možné hovořit o tom, jak CSSP spolupracuje s PMS. Zaměřím se tedy na spolupráci pracoviště Resocializační a reintegrační programy (RRP), které je součástí CSSP, a jeho podobu spolupráce s PMS.

S ohledem na skutečnost, že i RRP i PMS vznikaly ve stejné době a jejich činnost je realizována již 20 let, máme mnoho společného. Ve spolupráci jsme tedy vlastně intenzivně po celou dobu fungování (od roku 2001). Existují dvě základní roviny spolupráce:

1. případová – realizace odborných programů pro výkon alternativních opatření - resocializační program pro podmíněně odsouzené Alfa a resocializační program pro podmíněně propuštěné Beta (i pro odsouzené ve výkonu trestu odnětí svobody, kteří se připravují na podání žádosti o podmíněčné propuštění – to je přípravná fáze resocializačního programu Beta).

2. spolupráce v oblasti vzdělávání pracovníků PMS, odborné semináře, konference, workshopy apod.

V prvním případě jde o možnost výkonu uložených povinností a omezení pro odsouzené po pravomocném rozhodnutí soudu/po rozhodnutí o podmíněném propuštění, kdy dotyčný na našem pracovišti tuto povinnost vykonává. V takovém případě jsme v úzkém spojení s konkrétním probačním úředníkem, který realizuje u dotyčného uložený dohled, spolupracujeme na řešení oblastí, které jsou u konkrétního klienta vyprofilovány. U odsouzených, kteří jsou ještě ve výkonu trestu odnětí svobody a připravují se na podmíněčné propuštění, spolupracujeme s konkrétním střediskem PMS, příslušným k věznici, a to především při navázání spolupráce odsouzeného s PMS. Výstupem je pak společné posouzení doporučení/nedoporučení k podmíněčnému propuštění, participace na stanovisku PMS, doplnění informací k odsouzenému (s odsouzeným spolupracujeme zpravidla delší dobu před podáním žádosti o podmíněčné propuštění, delší, než spolupracuje odsouzený s PMS). V současné době spolupracujeme s věznicemi v celé ČR, čili v kontaktu jsme se středisky příslušně k věznicím i dalšími, kde máme společné klienty (spolupracujeme s 25 věznicemi v ČR).

Čili spolupráce je letitá, intenzivní a naše agendy se přímo propojují.

Co na vašich službách klienti nejvíce oceňují?

Ze zpětných vazeb klientů našich programů (zmíním i další program, a tím jsou „Doprovodné programy“ – určené především osobám z blízkého okolí klientů RRP i samostatně osobám, jenž mají někoho blízkého ve VTOS), vnímáme jako nejpodstatnější jejich potřebu důvěry, stabilního prvku v jejich životě.

Dost často slyšíme, že jim vyhovuje naše stabilita, to že neslibujeme, ale konáme a to, co slíbíme, splníme (např. pomoc při zajištění zaměstnání, bydlení, řešení osobních problémů apod.). To, co udělat ihned nelze, nebo to, co není v naší kompetenci, se snažíme ošetřit jinak, případně zajistit jinde (psychiatrická opatření, finanční pomoc apod.).

Klienti dobře reflektují i přístup „profesionalita s lidskostí“.

Dále klienti oceňují dostupnost služeb, které nabízíme, najdou nás kdykoliv (kancelář, telefon, email, nyní i skype).

Co se týká programů pro sociální okolí, tak tam se ve zpětných vazbách nejvíce objevuje pozitivní hodnocení podpory, naslouchání, pomoci řešit problematiku, přijetí bez předsudků. Pozitivně je také hodnoceno doprovázení a podpora při složitých situacích při začleňování po dlouhém výkonu trestu jak pro propuštěného, tak pro jeho blízké.

V PMS někteří zmiňovali klienty s poruchou osobnosti a chování, že je s nimi specifický způsob práce. Jak k nim tedy přistupovat?

Tato otázka obsahuje velice široké téma, na které lze jen těžko odpovědět v několika málo větách, v podstatě je nereálné zmínit to nejpodstatnější. Asi bych stručně odpověděla jedním dvěma slovy – VŽDY INDIVIDUÁLNĚ (a s dostatkem informací o klientovi a nejlépe, když je dostaneme přímo od klienta).

Nejdůležitější je volit individuální přístup ke každému z klientů, vždy však dle potřeb, rizik, povahy skutku, osobnosti, předpokladů k jednání a chování, s ohledem na postoje a myšlení jednotlivých klientů. Je nutné mít „scénář“ práce, plán, kdy, jak, co a proč řešit, umět s klientem „postavit příběh“, jeho varianty, umět pracovat s výkyvy, potřebami i riziky konkrétních osob, umět plánovat i krizové scénáře a řešení vzniklých situací. Podstatné je zaměřit se v celkovém monitoringu na statická i dynamická data v životě klienta.

S ohledem na skutečnost, že na pracovišti RRP pracujeme také formou kombinace psychosociální práce s využitím psychoterapeutických prvků, má každý z klientů svůj prostor

pro otevření svého světa. Důležité je řešit člověka jako celek, nikoliv pracovat s „výsečí“, která je většinou nabízena spáchaným trestným činem. Podstatná je minulost, přítomnost, to proto, abychom mohli společně stavět budoucnost.

Co má největší vliv na to, aby trestnou činnost již neopakovali? Myslíte si, že na to může mít vliv také vaše organizace? Pokud ano, jaký?

Mojí zkušeností z dlouholeté odborné praxe je fakt, že všechno začíná v dětství, v rodině. Vzorce chování se rýsují velice brzo, do sedmi let. Jak dítě vyrůstá a kde, má výrazný vliv na jeho další život, kroky, na jeho jednání, chování i citění. Těžko lze pak něco „spravit“, když už je v podstatě vývoj dávno ukončen.

Cestou jsou kognitivně - behaviorální přístupy, které fungují. Můžeme analyzovat, ukazovat, doporučovat, provázet, to je asi nejdůležitější. Být oporou, respektovat, i když nesouhlasíme s tím, co klient v životě spáchal. Respektování a nabídka konstruktivních konkrétních kroků, jak svůj život změnit, napravit omyly, chyby. Podstatná je práce se silnými a slabými stránkami klientů. Pro život je velice důležité mít základní jistoty, zázemí a prostor pro seberealizaci.

Je potřeba dívat se na vše realisticky, budou vždy tací klienti – pachatelé, kteří budou cyklicky žít stejně, budou žít mimo normy společnosti a pravděpodobně se jim tak nikdy nepodaří zvládnout proces resocializace tak, aby se bez obtíží zařadili do běžného života. Takové občany má každá společnost.

Existují však ti, a myslím, že jich není málo, kteří to za stabilní, kvalitní podpory a odborného působení zvládnou, máme jich na RRP za sebou, ale jistě i před sebou dost a dost.

Co všechno naše pracoviště pro to dělá, jaký na případné snižování recidivy má RRP vliv, na to jsem už částečně odpověděla.

Pokud se klient cyklicky netočí v majetkové trestné činnosti v součinnosti s problémem tendence k závislostnímu jednání (alkoholismus, užívání návykových látek), je situace příznivější, je tam větší naděje. Máme mnoho klientů, kteří zařazení bez recidivy zvládli, jsou třeba již dlouho na svobodě a žijí pěkné plnohodnotné životy.

Myslím si, že je vhodné vždy dobře zvažovat, zda není někdy lepší odsouzeného podmíněně propustit a uložit mu další opatření, než čekat, až uplyne celý jeho trest a doufat, že ho pobyt ve VTOS skutečně napravil.

Věřím v alternativní opatření a tuto „víru“ předávám i svým klientům. Víte, podmíněné propuštění není jen odměnou pro pachatele, jsem přesvědčená, že to může být za určitých

okolností s použitím dalších opatření (uložení různých povinností) výrazná odměna pro společnost.